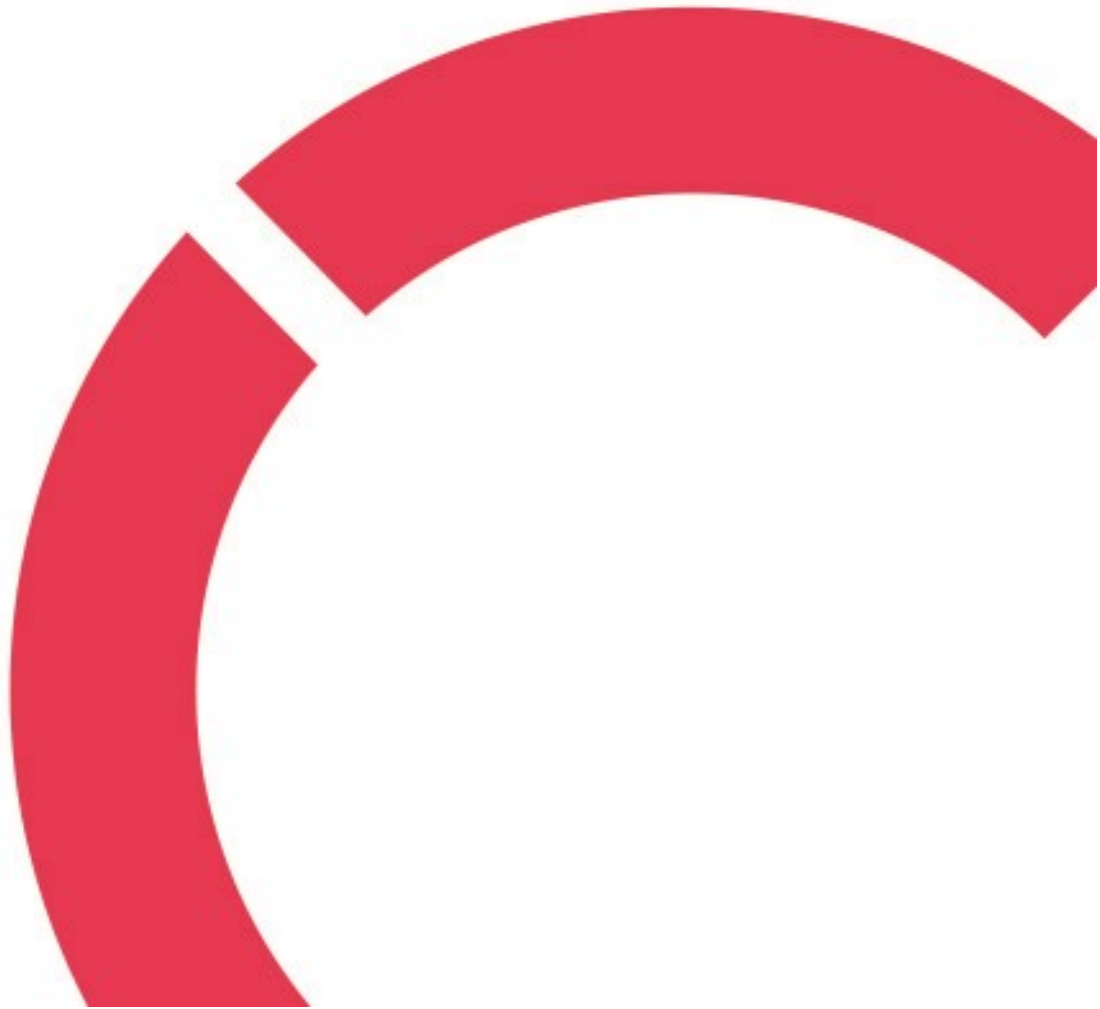

Katja Ojala

LASTEN KOKEMUKSIA ERORYHMÄTOIMINNASTA

Case Kokkolan ensi- ja turvakoti ry

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi koulutus
Marraskuu 2023**

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Marraskuu 2023	Tekijä/tekijät Katja Ojala
Koulutus Sosiaaliala		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi LASTEN KOKEMUKSIA ERORYHMÄTOIMINNASTA. Case Kokkolan ensi- ja turvakoti ry		
Työn ohjaaja Anne Jaakonaho		Sivumäärä 35 + 4
Työelämäohjaaja Susanna Lindholm		
<p>Tämä opinnäytetyö toteutettiin case-tutkimuksena Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivalta-työn yksikkö Väkevälle. Väkevässä toimii lasten oma eroryhmä vanhempien eron kokeneille lapsille. Kyseessä on vertaisryhmä, jossa lapset voivat aikuisten ohjaamana jakaa kokemuksiaan ja tunteitaan vanhempien eroon liittyen. Aihetta käsitellään pienessä ryhmässä eri menetelmin ikätason mukaisesti. Ryhmä on kestoltaan viiden viikon pituinen, ja se kokoontuu kerran viikossa kahden tunnin ajan kerrollaan.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Väkevän toukokuussa 2023 järjestetyn lasten eroryhmän lapsilta heidän kokemuksiaan ryhmän toiminnasta. Tavoitteena oli kuulla lasten kokemuksia eroryhmätoiminnasta sekä lisäksi tehdä kyselylomakepohja (LIITE 2) sellaiseen muotoon, että sitä voidaan jatkossakin hyödyntää Väkevän erovertaisryhmiin osallistuvilta lapsilta kerättäviin palautteisiin. Lapsille suunnattu kysely toteutettiin paperisen kyselylomakkeen muodossa, johon lapset vastasivat anonyymisti.</p> <p>Keskeinen tietoperustaosuus käsittelee lasten vertaisryhmätoimintaa ja osallisuutta sen osana, sekä vanhempien eroja, lasten erokokemuksia ja lasten tukemista erotilanteessa. Työssä on lisäksi kuvattu toimintaympäristöä eli eroryhmätoimintaa ja sen järjestäjätahoa.</p> <p>Kyselystä saatujen vastausten perusteella tähän ryhmään osallistuneet lapset ovat kokeneet ryhmän hyödylliseksi, ja he ovat myös kokeneet voivansa jakaa eroon liittyviä asioita toisten ryhmän jäsenten kanssa. Vastaukset osoittavat, että muiden ryhmän jäsenten kokemusten kuuleminen on helpottanut omaa oloa. Lisäksi vastaajat ovat kokeneet, että heidän mielipiteensä on otettu huomioon ja että he ovat voineet vaikuttaa ryhmän toimintaan. Saadut vastaukset osoittavat, että ryhmän toimintaa pidettiin nykyisellään toimivana, eikä vastaajilta tullut kehittämisajatuksia toiminnan parantamiseksi. Lisäksi vastaajien mielestä ryhmässä mukanaolo on ollut kivaa.</p> <p>Lapsia haastatteleamalla saatiin myös heidän mielipiteensä toteutetusta kyselylomakkeesta selville. Vastaajien mielestä kyselylomake oli sellaisenaan hyvän pituinen ja kysymyksiin oli suhteellisen helppoa vastata. Lapsille suunnattujen kyselyiden toteuttamisessa on huomioitava ikä- ja kehitystasoon liittyviä asioita.</p>		
Asiasanat eroryhmä, lasten erokokemus, osallisuus, vanhempien erot, vertaisryhmä, vertaistoiminta		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date November 2023	Author Katja Ojala
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis EXPERIENCES OF PEER SUPPORT BY CHILDREN WITH DIVORCED PARENTS. Case Kokkola Mother and Child Home and Shelter		
Centria supervisor Anne Jaakonaho	Pages 35 + 4	
Instructor representing commissioning institution or company Susanna Lindholm		
<p>This thesis was done as a case study to the Crisis and Violence Unit Väkevä of Kokkola Mother and Child Home and Shelter. They organize support groups for children who have experienced parents' divorce. It's a peer support group, where children can share their experiences and feelings regarding their parents' divorce. Adults who are professionals guide this group. The subject is processed in a small group by using different methods considering the age level. The group lasts five weeks and meets once a week for two hours at a time.</p> <p>The purpose of the thesis was to find out how children have experience being part of the support group. The group was organized by Väkevä in May 2023. The survey for children was carried out in the form of a paper questionnaire and children answered anonymously. The purpose was also that the questionnaire would stay in permanent use in Väkevä. In this way, they can collect feedback from children in the future to evaluate and develop the group activities.</p> <p>The knowledge base of the thesis dealt with children's peer group activities and participation as a part of it. It also dealt with parents' divorces, children's experiences of it and supporting children within this situation. The thesis also described support group activities and its organizer and environment.</p> <p>According to the answers to the questionnaire, the children who have participated in this group have found it useful. They have also felt that they share issues related to divorce with other group members. The answers show that hearing the experiences of other group members has made them feel better. In addition, respondents have felt that their opinions were considered, and they were able to influence the group's activities. The answers received show that the group's activities were considered functional as they are now, and the respondents did not come up with development ideas to improve the activities. In addition, the respondents found it enjoyable to be involved in the group.</p> <p>Interviewing the children helped to find out their opinions on the questionnaire. According to the respondents, the questionnaire was of a good length, and the questions were relatively easy to answer. When designing questionnaires for children, age and development level need to be considered.</p>		
<p>Key words children's experiences of parents' divorce, divorce support group, parents' divorces, participation, peer support activity, support group</p>		

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	3
2.1 Ensi- ja turvakotien liitto.....	3
2.2 Kokkolan ensi- ja turvakoti ry.....	3
2.3 Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä.....	4
2.4 Lasten eroryhmät Väkevässä	5
2.5 Toukokuun 2023 lasten eroryhmä Väkevässä	7
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	11
4 OPINNÄYTETYÖN KESKEISTÄ TIETOPERUSTAA.....	12
4.1 Lasten vertaisryhmätoiminta ja osallisuus osana sitä	12
4.2 Näkökulmia vanhempien eroista	15
4.3 Lasten erokokemukset	16
4.4 Lasten tukeminen erossa	17
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	20
5.1 Lähtökohdat ja tutkimusmenetelmä	20
5.2 Kohderyhmä ja aineistonkeruumenetelmä.....	20
5.3 Aineiston analyysi.....	22
5.4 Työn eettisyys ja luotettavuus	22
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	24
6.1 Ryhmän toimivuus	24
6.2 Ryhmässä koettu vertaistuki ja osallisuus	24
6.3 Ryhmän vastaaminen odotuksiin ja toiminnan kehittäminen	25
6.4 Mitä jäi mieleen ja mitä kertoisin muille?	26
6.5 Kyselylomakkeen toimivuus.....	27
7 POHDINTA	28
7.1 Johtopäätökset.....	28
7.2 Jatkotutkimushaasteet ja tulosten hyödynnettävyys	29
7.3 Oma ammatillinen kasvu.....	30
LÄHTEET	33
LIITTEET	

Liite 1: Esittelykirje ja lupa-anomus vanhemmille

Liite 2: Kyselylomake

Liite 3: Eroryhmän ohjelmarunko

Liite 4: Koonti kyselylomakkeen vastauksista

Liite 5: Tutkimuslupa

KUVAT

KUVA 1. Ryhmän yhteiset säännöt.....	8
KUVA 2. Kiitollisuusteos ja Kasper-käärme.....	9
KUVA 3. Yhdessä on kiva.....	10

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Vastaajien kokemukset kyselylomakkeesta.....	27
--	----

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö toteutettiin toimeksiantona Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevälle, jossa on jo useamman vuoden ajan toiminut lasten eroryhmiä. Kyseessä on vertaisryhmä vanhempien eron kokeneille lapsille. Tässä opinnäytetyössä toteutettiin palautekysely lasten eroryhmään toukokuussa 2023 osallistuneille lapsille. Tavoitteena oli kuulla lasten kokemuksia eroryhmätoiminnasta sekä lisäksi tehdä kyselylomakepohja (LIITE 2) sellaiseen muotoon, että sitä voidaan jatkossakin hyödyntää Väkevän erovertaisryhmiin osallistuvilta lapsilta kerättäviin palautteisiin. Näin Väkevässä voidaan arvioida ja kehittää eroryhmätoimintaa lasten kokemusten pohjalta.

Aihe opinnäytetyöhön ja sen tarpeellisuudelle nousi esille yhteisissä keskusteluissa työelämäohjaajan kanssa Väkevässä. Lisäksi oma mielenkiintoni kohdistui kuulemaan lasten omia ajatuksia ja saamaan heidän kokemuksensa merkitykselliseksi sekä lisäämään heidän osallisuuttaan. Väkevässä on kerätty aiemminkin sekä lasten että vanhempien palautteita lasten eroryhmän toimintaan liittyen, mutta tarpeellisenä toiminnan kehittämisen osalta nähtiin lasten kokemusten syvällisempi kuuleminen. Tässä opinnäytetyössä keskityttiinkin kuulemaan vain lasten omia kokemuksia eroryhmästä.

Vanhempien erot koskettavat isoa osaa lapsista, sillä vuosittain vanhempien eron kokee noin 40 000 lasta. Nykyään avioliitoista joka toinen päättyy eroon. (Pojjula 2016, 263.) Lasten kokemukset erosta vaihtelevat sekä ikätason mukaisesti että myös yksilötasolla. Vanhempien ero on lapselle iso muutos elämässä ja stressitekijä. Se on kriisi, joka voi olla pitkäaikainenkin traumaattinen tapahtuma (Belt 2018, 35). Kuitenkin oikeanlaisella tuella voidaan helpottaa lasten erokokemusta. Opintojen aikaisissa harjoittelujaksoissa Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten perhetukipalveluissa on myös näkynyt vahvasti eroperheet ja heidän tukemisensa. Perheiden moninaiselle tuelle onkin tarvetta, ja lasten eroryhmä on hyvä esimerkki tällaisesta toiminnasta.

Lasten eroryhmissä vanhempien eroa ja lasten kokemuksia siihen liittyen käsitellään ikätason mukaisesti ohjaajien avulla. Aihetta käsitellään esimerkiksi erilaisin menetelmin, keskusteluin ja leikein. Ryhmässä kokemuksia ja ajatuksia pääsee jakamaan vertaisten eli saman kokeneiden seurassa. Lasten eroryhmä tukee myös vanhemmuutta auttaen vanhempia eroaiheen käsittelyssä. (Lammi & Lehtola 2021, 3–8.)

Ensi- ja turvakotien liiton arvot, jotka ohjaavat myös Väkevän toimintaa ja työtä, ovat: rohkeus, osallisuus, oikeudenmukaisuus, turvallisuus ja inhimillisyys (Kokkolan ensi- ja turvakoti ry). Näihin pohjautuen tässä opinnäytetyössä haluttiinkin nostaa lasten osallisuus yhtenä asiana tarkastelun alle.

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevässä lasten eroryhmiä toteutetaan kaksi kertaa vuodessa, kerran keväällä ja kerran syksyllä. Ryhmä on suunnattu 7–12-vuotiaille lapsille eli alakouluikäisille. Tässä opinnäytetyössä lapsella tarkoitetaan alakouluikäistä lasta. Ryhmän toimintamallit perustuvat Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n eroauttamisen sisältöön (Jaakkola & Lehtonen) sekä Ensi- ja turvakotien liiton Lapsella on asiaa -vertaisryhmien sisältöön (Lammi & Lehtola). Tässä opinnäytetyössä avataan myös ryhmätapaamisten ohjelman sisältöä. Eroryhmissä vanhempien eroa käsitellään eri menetelmin. Ryhmän ohjaajina toimivat Väkevän kaksi työntekijää, jotka ovat perehtyneet ja koulutautuneet eroauttamiseen. Ryhmät ovat suljettuja ryhmiä ja tapaamisia on yhteensä viisi kertaa, peräkkäisinä viikkoina kahden tunnin ajan kerrallaan.

Opinnäytetyössä käytettävät keskeiset käsitteet ovat: vanhempien ero, lasten erokokemukset, lasten eroauttaminen, lasten vertaisryhmätoiminta ja lasten osallisuus.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyön toimintaympäristöä, eli kerron lyhyesti Ensi- ja turvakotien liitosta, Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:stä sekä sen kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevästä. Lisäksi kerron, kuinka lasten eroryhmätoimintaa toteutetaan Väkevässä ja esittelen tarkemmin eroryhmätoiminnan sisältöä opinnäytetyöhön kohdistuneen ryhmän osalta.

2.1 Ensi- ja turvakotien liitto

Ensi- ja turvakotien liitto on lapsi- ja perhejärjestö, joka toimii valtakunnallisesti. Sillä on jäsenyhdistyksiä usealla paikkakunnalla, yhteensä 31. Ensi- ja turvakotien liiton kautta lapset ja perheet saavat apua turvattomiin oloihin ja vaikeisiin elämäntilanteisiin. Vuonna 2022 Ensi- ja turvakotien liitto jäsenyhdistyksineen auttoi lähes 23 000 henkilöä. Lähisuhdeväkivaltaan haettiin apua eniten ja sen osalta autettiin yli 11 000 henkilöä. Lapsiperheiden erotilanteissa autettuja oli yli 4 000 henkilöä. (Työmme lukuina.)

Lapsille järjestettävät erovertaisryhmät ovat osa Ensi- ja turvakotien liiton Ero lapsiperheessä -työtä. Ero lapsiperheessä -työ on matalan kynnyksen tukea vanhempien erossa ja sen jälkeen, ja sen tarkoituksena on vahvistaa vanhempien välistä yhteistyötä ja sovinnollisuutta. Tavoitteena on myös turvata lapsen asema ja läheiset ihmissuhteet vanhempien eron jälkeen. Työtä ovat tekemässä niin sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kuin myös vapaaehtoiset, jotka ovat itsekin kokeneet eron. Lapsille ja nuorille suunnattujen vertaisryhmien lisäksi muita työmuotoja ovat esimerkiksi Eroneuvo-tilaisuudet, vertaiskahvilat sekä yksilö-, pari- ja perhetapaamiset. (Vanhemmuus on arvokasta. Myös eron jälkeen.)

2.2 Kokkolan ensi- ja turvakoti ry

Kokkolan Ensi- ja turvakoti ry on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys. Se on lastensuojelujärjestö, jonka ”tarkoitus on turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta ja perhettä, ehkäistä perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä kehittää perhetyötä yhteistyössä eri viranomaisten ja vapaaehtoistahojen kanssa”. Yhdistys on toiminut vuodesta 1999 lähtien, ja

sen kautta apua tarjotaan perheen vaikeissa tilanteissa yhdistyksen ylläpitämässä yksiköissä. Näitä yksiköitä ovat Ensi- ja turvakoti Aina, Ensikoti Iida, Avopalveluyksikkö Liina, Vanhemmuuden tuki - yksikkö Helmi, sekä Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä. Lisäksi yhdistys koordinoi Kokkolan Rikosuhripäivystystä. Yhdistyksellä on omat arvot, jotka ohjaavat sen toimintaa. Näitä ovat rohkeus, osallisuus, oikeudenmukaisuus, turvallisuus sekä inhimillisyys. (Kokkolan ensi- ja turvakoti ry).

2.3 Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä

Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevässä tehdään työtä perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä eroauttamisen parissa. Lisäksi yksiköstä saa tukea elämän erilaisissa kriisitilanteissa. Väkivaltaa kokeneiden lisäksi työtä tehdään myös väkivallan tekijöiden ja sille altistuneiden kanssa, eli apua saavat kaikki osapuolet. (Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä Opiskelijan perehdytys, 1.) Samoin Ero lapsiperheessä -työtä tehdään niin vanhempien, lasten kuin läheistenkin kanssa. Työtä pyritään tekemään aina matalan kynnyksen apua tarjoten (Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n Vuosikertomus 2022, 32–34.) Lapsityöskentelyä ei sovi unohtaa, vaan sitä tehdään erikseen asiakaskäynneillä soveltuvien menetelmin, aina kun asiat koskettavat myös lapsia (Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä Opiskelijan perehdytys, 5).

Asiakastapaamisia järjestetään Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten alueella ja lisäksi Pietarsaaressa, mahdollistaen myös etätapaamiset. Asiakkaat saattavat ohjautua palveluihin eri tahojen kautta, kuten esimerkiksi perhetukipalveluiden, lastensuojelun tai sovittelun kautta, tai sitten he löytävät palveluiden pariin itsenäisesti. Väkevässä on tarjolla yksilö- ja paritapaamisten lisäksi erilaisia vertaisryhmiä, kuten isäryhmä ja väkivaltaa kokeneiden naistenryhmä. Asiakkaille palvelut ovat maksuttomia aina viidenteen tapaamiskertaan saakka. Tämän jälkeen asiakkuus voi jatkua maksusitoumuksella tai eri palveluiden parissa. Asiakkaan palveluntarvetta arvioidaan aina. Työtä tehdään luottamuksellisesti ja yksilöllisesti huomioiden turvallisuus ja lapsilähtöisyys. Väkevässä tehdään myös päivystystä Ensi- ja turvakotien liiton chateissa liittyen ero- ja väkivaltatyöhön (Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä Opiskelijan perehdytys, 5–6).

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä tehtävää työtä ohjaavat laatukriteerit, jotka ovat valtakunnallisia. Näiden toteutumista seurataan auditoinneilla. Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n Ero lapsiperheessä -työn auditointi ajoittui opinnäytetyöni tekovaiheeseen ja toteutettiin kesäkuussa 2023. Pääsinkin mukaan osallistumaan laatuauditointipäivään. Laatuauditointia olivat tekemässä kaksi henkilöä

Ensi- ja turvakotien liiton keskusjärjestöltä sekä vertaisauditoija Vaasan ensi- ja turvakodilta. Laatuau-ditoinnissa käytiin läpi Väkevän toimintaa, sen vahvuuksia ja kehittämisaatuksia. Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n auditointiraportista käy ilmi, että yksikön toiminta eroauttamisen osalta toteutuu kaikilta osin laatu-kriteereiden mukaisesti. Vaikka kehittämistyö nähtiin yhdistyksessä vahvana, koettiin kuitenkin kehittämistarpeina mm. asiakaspalautteiden parempi hyödyntäminen toiminnan kehittämisessä. (Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n auditointiraportti 14.6.23.) Tätä myös opinnäytetyöni kautta pyritään lisäämään.

2.4 Lasten eroryhmät Väkevässä

Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän eroauttamisen osalta tässä opinnäytetyössä tarkastellaan lähemmin lasten eroryhmätoimintaa. Kyseessä on vertaisryhmä lapsille, joiden vanhemmat ovat eronneet. Ryhmään osallistuvien lasten vanhempien eroista voi olla kulunut eripituinen aika, mutta pääsääntönä on, että lapsi on ennättänyt jo elää jonkin aikaa eron jälkeistä arkea ja kokemusta yhden vanhemman luona asumisesta on hänelle ennättänyt kertyä. Myöskään lapsen ja perheen huoltajuus- tai asumisjärjestelyillä ei ole merkitystä.

Lasten erovertaisryhmiä on järjestetty Väkevässä jo useamman vuoden ajan ja kyse on matalan kynnyksen tuesta. Ryhmän toimintamallia ja siinä käytettäviä menetelmiä on hyödynnetty Kasper Kasvat- tus- ja perheneuvonta ry:n (Jaakkola & Lehtonen) sekä Ensi- ja turvakotien liiton Lapsella on asiaa - erovertaisryhmien toimintamalleista (Lammi & Lehtola). Ryhmän ohjaajat ovat eroauttamiseen pereh- tyneitä ja kouluttautuneita. Ryhmäkoko on 4–8 lasta ja ryhmä on suljettu, eli sinne ei oteta enää uusia jäseniä ryhmän jo alettua. Erovertaisryhmä on suunnattu alakouluikäisille eli 7–12-vuotiaille. Lasten eroryhmiä järjestetään Väkevässä kaksi kertaa vuodessa, yksi ryhmä keväällä ja toinen syksyllä. Ryh- män tapaamisia on yhteensä viisi kertaa, kerran viikossa ja kaksi tuntia kerrallaan. Ryhmä kokoontuu iltapäivisin klo 15–17 Väkevän omissa tiloissa hyödyntäen myös samassa rakennuksessa toimivan Avopalveluyksikkö Liinan tiloja. Ryhmän tapaamispaikkana hyödynnetään lisäksi Kokkolan kaupun- gilta vuokrattuna olevaa Kesäkotia Metsolan mökkiä. Tapaamiskertojen ohjelmarunko on etukäteen suunniteltu, ja se muokkautuu hieman jokaisen ryhmän mukaan omanlaiseksi, kuitenkin siten, että ryh- mien tapaamiskertojen teemat pysyvät samoina.

Alkavasta ryhmästä tiedotetaan Väkevän sosiaalisen median kanavien kautta, koulujen Wilma-järjes- telmän kautta, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue Soiten perhekeskuspalvelujen kautta sekä perheiden

parissa työskentelevien ammattilaisten kautta. Lisäksi tietoa alkavista ryhmistä on mennyt kuraattoreille sekä varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville.

Ryhmään osallistuvien lasten vanhempien kanssa käydään ennen ryhmän aloitusta alkuhaastattelu, jossa ohjaajat saavat tietoa perheen ja lapsen tilanteesta. Haastattelu voidaan tehdä joko puhelimitse tai tapaamisen yhteydessä. Ohjaajien on hyvä tietää kunkin lapsen tilanteesta, jotta osataan reagoida ja huomioida lasta yksilöllisesti ryhmän tapaamiskerroilla eteen tulevissa tilanteissa. Vaikka vain toinen vanhemmista ilmoittaisi lapsen ryhmään mukaan, on tiedotettava myös toista vanhempaa asiasta ja saatava häneltä lupa lapsen osallistumiseen.

Tapaamiskerrat koostuvat eri teemoista, jotka liittyvät vanhempien eroon. Tapaamiskerroilla käsitellään eroon liittyviä aiheita esimerkiksi erilaisten tehtävien, piirrosten, leikkien, pelien, videoiden ja satujen kautta. Myös välipala on olennainen osa ohjelmaa. Lapsilta kysytään aina seuraavaa tapaamista varten, millaisia välipalatoiveita on. Tämä voi olla lapselle tärkeää, että on ainakin jotain, mistä hän pitää, ja näin hän kokee myös tulevansa kuulluksi ja huomioiduksi.

Vanhempia tiedotetaan ryhmän tapaamiskerroilla käydyistä aihepiireistä. Jokaisen ryhmän tapaamiskerran jälkeen ohjaajalta menee vanhemmille sähköpostitse tietoa, mitä aiheita on käsitelty, millaisia asioita on noussut esille ja mistä mahdollisesti olisi hyvä vielä kotonakin keskustella yhdessä lapsen kanssa. Näiden pienten välitehtävien ajatuksena on myös tukea lapsen ja vanhemman keskinäistä vuorovaikutusta (Lapsella on asiaa -ryhmän ohjaajakoulutuksen verkkomateriaali). Tarkoituksena on näin auttaa myös vanhempia lasten eroprosessin tukemisessa ja vanhemmuudessa. Asioista puhuminen vanhempien kanssa kotona voi olla lapsellekin helpompaa, kun on ensin saanut jäseneltyä omia ajatuksiinsa ryhmässä. Voi olla myös, että ryhmässä joku toinen lapsi tai ohjaaja on osannut sanoittaa tunteita, joita ei itse välttämättä ole osannut pukea sanoiksi.

Ryhmän päättymisen jälkeen pyritään jokaisen perheen kanssa sopimaan yksittäinen tapaamisaika, johon varataan aikaa noin tunti. Tähän tapaamiseen osallistuu molemmat vanhemmat sekä lapsi. Mikäli vanhempien on mahdotonta tulla yhteiseen tapaamiseen tai se ei ole lapsen edun mukaista, voidaan vanhemmille tarvittaessa järjestää erilliset tapaamiset. Tässä perhetapaamisessa esitellään ja käydään läpi ryhmän tapaamiskerroilla tehtyjä tehtäviä, sekä voidaan kertoa lapsesta esiin nousseita havaintoja. Lapsi voi myös halutessaan itse esitellä ja kertoa tehtävistä vanhemmilleen. Lapsi saa kotiin vietäväksi ryhmän tapaamiskerroilla tekemänsä tehtävät koottuna hänen omaan kansioonsa. Tämän perhetapaamisen yhteydessä kerätään myös palautteet niin vanhemmilta kuin lapselta. Lapsen siirtyessä toisen

ohjaajan kanssa eri tilaan täyttämään omaa palautelomaketta, jää toiselle ohjaajalle ja vanhemmille aikaa keskustella enemmän perheen sen hetkisestä tilanteesta ja mahdollisesta tuen tarpeesta. Myös lapselle kerrotaan, että hän voi olla Väkevän ohjaajiin yhteydessä, jos hänelle tulee eroa koskevia mieltä painavia ajatuksia. Tällöin tapaaminen voidaan järjestää tarvittaessa myös lapsen koululla. Joskus lapsella tai vanhemmilla onkin jo ennalta sovittuja tapaamisaikoja Väkevän työntekijän kanssa.

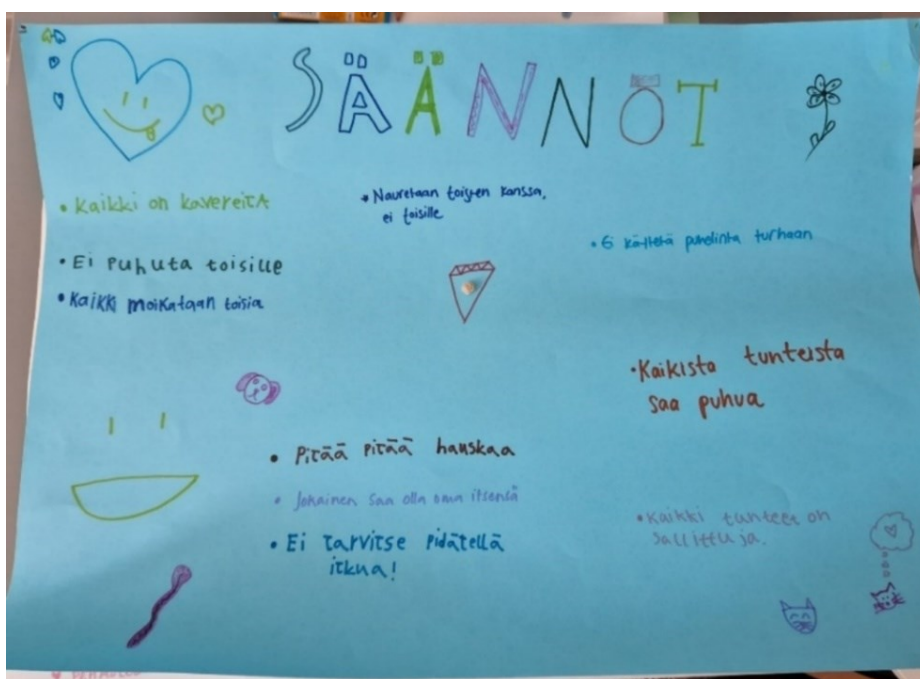
2.5 Toukokuun 2023 lasten eroryhmä Väkevässä

Tässä opinnäytetyössä keskityttiin Väkevän toukokuussa 2023 toteutettuun ryhmään. Tämä ryhmä oli rajattu koskemaan 9–12-vuotiaita lapsia. Väkevän omien tilojen lisäksi hyödynnettiin Kokkolan kaupungilta vuokrattuna olevaa Kesäkoti Metsolan mökkiä ja sen pihapiiriä meren rannassa. Näin ryhmän toiminnassa voitiin soveltaa myös Metsämieli-menetelmiä (Metsämieli). Tämän toukokuussa järjestetyn ryhmän ohjelmarunko (LIITE 3) muotoutuikin siten, että siinä on huomioitu lasten ikä sekä käytössä olevat tilat.

Osallistuin itse ryhmän tapaamiskerroille, jotta sain paremman käsityksen ryhmän toiminnasta ja jotta minun oli helpompi koota palautekyselylomaketta (LIITE 2). Vanhempia tiedotettiin osallistumisestani ryhmään ja heille meni esittelykirje (LIITE 1), joka toimi myös lupa-anomuksena lapsen osallistumisesta opinnäytetyöhön liittyvään palautekyselyyn. Allekirjoitetut luvat kerättiin vanhemmilta ennen kyselyn toteuttamista. Myös lapsille kerrottiin ryhmän alkaessa, kuka olen ja miksi olen mukana.

Ensimmäisen tapaamiskerran teemana oli tutustuminen. Toisiin ryhmän jäseniin tutustuminen on tärkeää, ja sillä luodaan luotettava ja turvallinen ilmapiiri ryhmälle. Näin myös helpottuu uskallus puhua omista kokemuksista ja tunteista, sekä syntyy uskallus olla oma itsensä. (Jaakkola & Lehtonen, 27.) Lisäksi tutustuttiin Kasper-käärmeeseen, pehmoleluun, jonka vanhemmat ovat lasten vanhempien tavoin eronneet. Kasper-käärme oli mukana keskeisessä roolissa jokaisella tapaamiskerralla. Lisäksi lapset ja ohjaajat yhdessä kokosivat ryhmää koskevat pelisäännöt (KUVA 1). Nämä yhteiset säännöt auttavat lapsia kokemaan turvallisuuden tunnetta ryhmässä (Jaakkola & Lehtonen, 27). Ensimmäisellä kerralla pohdittiin myös lasten erohuolta ja sen koon vaihtelevuutta, sekä erohuolta pienentäviä tekijöitä. Jokainen lapsi sai myös askarella oman kansion, johon voi kerätä kaikki ryhmässä tehtävät tuokset.

Toisen tapaamiskerran teemana oli eron hetki ja muuttunut perhetilanne. Aluksi oli toisiin tutustumista kysymyksiä esittäen. Pohdittiin yhdessä, mitkä asiat ovat vanhempien eron myötä muuttuneet ja mitkä pysyneet ennallaan, samalla vahvistaen lapsen käsitystä siitä, ettei ero ole hänen syytensä. Katsottiin video Eron hetkestä ja aihetta käsiteltiin yhdessä keskustellen. Jokainen sai kertoa omista tuntemuksistaan erosta kuullessaan, ja tämän jälkeen käytiin läpi tämänhetkisiä tunteita erosta. Näissä käytettiin apuna kortteja, joista sai poimia parhaiten omia tunteita kuvastavan kortin ja halutessaan kertoa lisää. Tämänkertaisten tehtävien tavoitteena oli osoittaa lapsille, että muillakin on samankaltaisia ajatuksia ja tilanteita. Lopuksi tehtiin Minun kaksi kotiani -piirustus, jonka myötä keskusteltiin kotien hyvistä ja huonoista puolista. Tässä lapsi voi myös valita piirtää vain toisen kodin.

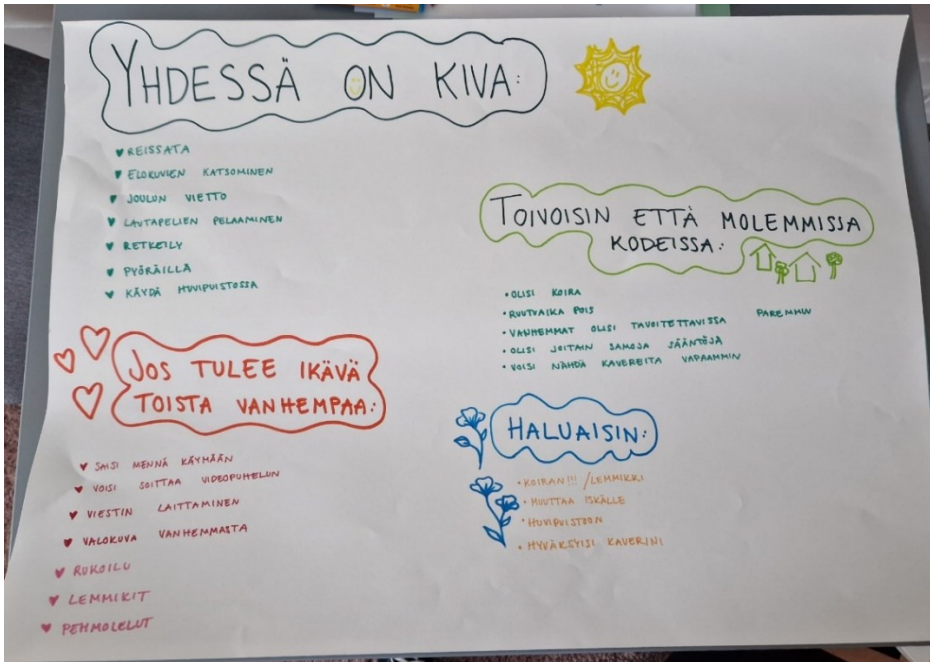
KUVA 1. Ryhmän yhteiset säännöt

Kolmannen tapaamiskerran aiheena oli tunteet. Käytiin läpi tunteiden tunnistamista, nimeämistä sekä esittämistä. Tässä apuna käytettiin tunnekortteja, joista jokainen sai etsiä sopivimman kuvastamaan omaa tunnetilaa kunkin kysymyksen kohdalla. Jokaisesta tehtiin myös iso kehopiirros, josta lapset saivat tehdä oman näköisensä. Sen jälkeen lapset saivat nimetä eri tunteita, antaa niille värejä ja miettiä, missä kohtaa kehossa mikäkin tunne tuntuu. Nämä väritettiin ja nimettiin omaan kehopiirrookseen. Samalla keskustelemalla vahvistettiin lapsissa ajatusta siitä, ettei ole oikeita ja vääriä tunteita, vaan kaikki tunteet ovat sallittuja ja yksilöllisiä.

Neljännellä tapaamiskerralla kokoonnuttiin Kesäkoti Metsolaan, joka sijaitsee Kokkolassa meren äärellä. Tämän kerran teemoina olivat ilot, huolet ja toiveet. Aluksi mietimme kukin kiitollisuuden aiheita ja poimimme luonnosta kukan tai kasvin kullekin kiitollisuuden aiheelle. Lopuksi kokosimme kaikki luonnosta keräämämme kimput kiitollisuusteokseksi Kasper-käärmeen sisään (KUVA 2). Tässä oli hyödynnetty yhtä Metsämieli-menetelmistä (Metsämieli). Tällä kerralla jokainen sai myös kirjoittaa huolensa paperille, jotka sitten poltettiin nuotiossa. Näin lähtivät huolet savuna ilmaan. Yhtenä tehtävänä oli pohtia, mitä oman perheen kanssa on mukava tehdä. Yhdessä on kiva -julisteeseen (KUVA 3) saivat kaikki lapset sanoa mieleisiä asioita, joita on vanhempien kanssa kiva tehdä ja mitä toivoisi, että molemmissa kodeissa olisi, sekä mikä helpottaa ikävään toista vanhempaa kohtaan.

KUVA 2. Kiitollisuusteos ja Kasper-käärme

KUVA 3. Yhdessä on kiva

Myös viides eli viimeinen tapaaminen oli Kesäkoti Metsolassa. Tämän kerran teemoina olivat omat ja toisten vahvuudet. Tällä päätöskerralla lapset olivat halutessaan saaneet pukeutua naamiaisasuun ja perinteisen välipalan lisäksi tarjolla oli lasten toivomia herkuja. Omia vahvuuksia käytiin läpi keskustelemalla sekä tekemällä oma voimaeläin askartelumassasta. Toisten ryhmän jäsenten vahvuuksia kirjoitettiin sydänkortteihin ja ne jaettiin jokaiselle itselleen. Jokainen lapsi sai myös kirjoittaa kirjeen jollekin hänelle tärkeälle ihmiselle.

Perhetapaamiset käytiin jokaisen perheen kanssa erikseen sovittuna ajankohtana eroryhmätoiminnan päätyttyä. Tapaamisessa käytiin ensiksi yhdessä läpi, mitä ryhmässä on tehty ja minkälaisia tuotoksia on saatu aikaiseksi. Tämän jälkeen Väkevän ohjaajat jäivät keskustelemaan vanhempien kanssa perheen tilanteesta ja keräsivät heiltä palautteita. Tällöin minä siirryin lapsen kanssa toiseen tilaan, jossa hän sai rauhassa vastata kyselylomakkeeseen. Lapset vastasivat melko nopeasti kyselyyn, joten jokaisen kanssa meillä jäi vielä aikaa pelailla ja jutella arkisista asioista, sillä välin kun vanhemmat vielä keskustelivat ohjaajien kanssa.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivalta-työn yksikkö Väkevän toukokuussa 2023 järjestetyn lasten eroryhmän lapsilta heidän kokemuksiaan ryhmän toiminnasta. Tavoitteena oli kuulla lasten kokemuksia eroryhmätoiminnasta sekä lisäksi tehdä kyselylomakepohja (LIITE 2) sellaiseen muotoon, että sitä voidaan jatkossakin hyödyntää Väkevän erovertaisryhmiin osallistuvilta lapsilta kerättäviin palautteisiin.

Opinnäytetyön kysely toteutettiin Väkevän toukokuussa 2023 järjestetyn eroryhmän lapsille. Lapsia oli ryhmässä yhteensä neljä. Lapset ovatkin itse parhaita tiedonantajia ja vastaajia, kun kysymykset koskevat heille itselleen tärkeää asiaa (Järvensivu 2007). Työssä selvitettiin, kuinka lapset ovat kokeneet vertaistuen ja -toiminnan vanhempien eron käsittelyssä ja minkälainen merkitys eroryhmällä ja vertaistuellalla on ollut heille eroasioiden käsittelyssä. Saatuja tuloksia ei ole ollut tarkoitus eikä ole voitukaan yleistää, vaan tässä on kuultu juuri tämän ryhmän lasten kokemuksia. Tällä työllä on pyritty lisäämään lasten osallisuutta ja saamaan lasten ääni kuuluviin heidän aidoilla kokemuksillaan.

Toteutetun kyselylomakkeen (LIITE 2) avulla eroryhmän osallistujilta voidaan kerätä palautteita ja näiden pohjalta sekä arvioida että kehittää Väkevän toteuttamaa eroryhmätoimintaa. Toukokuun 2023 eroryhmään osallistuneilta lapsilta kysyttiin myös kokemuksia kyselylomakkeen täyttämisestä. Saatuja vastauksia voitiin hyödyntää kyselylomakkeen muokkaamisessa sen jatkokäyttöä varten. Opinnäytetyön kyselyyn osallistuvat lapset olivat iältään 9–11-vuotiaita, mutta jatkossa kyselylomakkeen tulisi olla soveltuva kaikille alakouluikäisille. Väkevän järjestämiin lasten eroryhmiin osallistuvien ikä vaihtelee 7–12 vuoden välillä.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten lapset kokevat eroryhmätoiminnan?
  - 1.1. Millainen merkitys vertaistuellalla on ryhmään osallistuville lapsille?
  - 1.2. Miten ajatusten ja tunteiden jakaminen ryhmässä koetaan?
2. Kuinka lasten eroryhmää voidaan kehittää lasten näkökulmasta?
  - 2.1. Miten ryhmän toiminta vastaa lasten tarpeisiin ja odotuksiin?
  - 2.2. Kuinka osallisuus toteutuu ryhmän toiminnassa?

4 OPINNÄYTETYÖN KESKEISTÄ TIETOPERUSTAA

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyön keskeistä tietoperustaa, joka toimii runkona tälle opinnäytetyölle. Tietoperustaosuus koostuu opinnäytetyön keskeisistä käsitteistä ja aihealueista. Näitä ovat lasten vertaisryhmätoiminta ja osallisuus osana sitä, näkökulmia vanhempien eroista, lasten erokokemukset sekä lasten tukeminen erossa.

4.1 Lasten vertaisryhmätoiminta ja osallisuus osana sitä

Vertaisryhmätoimintaa käsiteltäessä on syytä avata myös siihen liittyviä käsitteitä enemmän, kuten vertaisuus, vertaistuki ja vertaistoiminta. Vertaistuki on kokemukseen perustuvaa tukea, jonka ihmiset jakavat keskenään. Vertaistoiminta on kaikkea vertaistukeen sisältyvää toimintaa. Vertaisuus puolestaan on yksilöiden välinen suhde, jossa jaetaan asiantuntijuutta, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Vertaisilla on aina jokin yhdistävä elämäntilanne tai kokemus. Vertaistukea voivat tarvita niin yksilöt tai perheet kuin myös eri yhteisöt. Heitä yhdistää yleensä jokin kriisi tai haasteellinen tilanne elämässä, mistä syntyy tarve vertaistuelle. (Mikkonen & Saarinen 2018, 9, 26, 50.) Vertaistukea on monenlaista, mutta tässä opinnäytetyössä keskitytään vertaisryhmätoimintaan lapsen näkökulmasta.

Vertaistuki on lisääntyvä tukimuoto, joka voi olla merkittävä tuki kriisin kohdanneelle. Siinä tukea saa toisilta saman kokeneilta henkilöiltä. Vaikka vertaistuessa kohdataan saman kokeneita, voivat siihen liittyvät tunteet vaihdella. Tärkeää onkin, että kaikki tunteet ovat sallittuja ja niiden näyttäminen on hyväksyttävää. Vertaiset kuitenkin ymmärtävät toistensa tunteita omien kokemustensa kautta. Kaikille tunteiden jakaminen ei ole helppoa, ei ainakaan ryhmän aloitusvaiheessa. Uskallusta voidaan kuitenkin helpottaa ryhmän sallivalla ilmapiirillä. (Mikkonen & Saarinen 2018, 7, 35.)

Vertaistoiminnassa jaetaan kokemuksia saman kokeneiden ja samassa tilanteissa olevien kesken. Näin saadaan kokemus siitä, ettei tilanteen kanssa ole yksin, ja parhaimmillaan herää toivo omasta selviämisestä, kun huomaa muidenkin selvinneen. Ryhmän tuella voi olla myös myönteisiä vaikutuksia mm. ryhmän jäsenenä toimimiseen, toisten kuuntelemiseen ja itsensä ilmaisemiseen. Lisäksi ryhmässä kehittyvät taidot toisten auttamisessa sekä avun vastaanottamisessa. Tasavertaisessa ja vastavuoroisessa toiminnassa opitaan niin toisilta vertaisilta kuin ammattilaisiltakin, kun kokemuksia ja tietoa jaetaan puolin ja toisin. (Mikkonen & Saarinen 2018, 22–23.)

Vertaistukiryhmiä on kahdenlaisia, keskustelevia sekä toiminnallisia. Keskustelevissa vertaistukiryhmissä jaetaan arkojakin asioita, jolloin ehdoton luottamus ryhmässä on tärkeää. Ryhmässä kaikki ovat tasavertaisia ja jokainen saa mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan ja tilanteestaan. Ryhmän toiminta on ennalta suunniteltua ja määräaikaista, eikä mukaan ryhmään pääse kesken toiminnan. Ryhmät ovat siis ns. suljettuja ryhmiä. Vertaistuellisia ryhmiä on olemassa myös asianosaisten läheisille. (Mikkonen & Saarinen 2018, 56–58.)

Vanhempien eron kokeneille lapsille on omia vertaisryhmiä, jotka ovat ammattilaisten ohjaamia. Vertaisryhmä saattaa täydentää lapsella samanaikaisesti olevia muita tukitoimia. Tässä vertaisryhmässä lapsi saa tavata muita vanhempien eron kokeneita lapsia, joiden kanssa on mahdollisuus jakaa tunteita ja kokemuksia. Ryhmässä lapsi saa kertoa omia kokemuksiaan vanhempien erosta ilman, että tarvitsee valita kenenkään puolta. Lapsi voi ilmaista mielipiteensä ja kokemuksensa siten, että hän tulee kuuluksi ja kohdatuksi yksilöllisesti. Ryhmässä erosioita käsitellään siten, että jokainen voi omin sanoin ilmaista ajatuksiaan ohjaajan tukemana ja rohkaisemana. Lapsi voi myös halutessaan valita olla kertomatta omista kokemuksistaan. Vertaisryhmässä lapsi kuulee myös muiden lasten erokokemuksia, jolloin omat kokemukset voivat saada vahvistusta. Muiden kokemukset voivat myös osoittaa, kuinka vanhempien erosta voi lopulta seurata myös hyviä asioita. Eroryhmässä aihetta käsitellään lapsen näkökulmasta käsin ja häntä askarruttavin kysymyksin, ei aikuisen. (Jaakkola & Lehtonen, 3, 5–6). Lapsella voi ryhmässä nousta monenlaisia tunteita esiin, kuten ikävää toista vanhempaa kohtaan, surua, syyllisyyttä tai vihaa (Kluukeri 2020).

Vertaisryhmän jokaisella tapaamiskerralla on oma teemansa, jonka kautta eroaihetta käsitellään. Vaikka ryhmässä ollaankin melko raskaan aiheen äärellä, muistetaan tapaamiskerroilla aina voimavarakkeisuus ja hyvän vahvistaminen, sekä toiveikkuuden säilyttäminen. Ryhmässä on pääsääntöisesti kaksi ohjaajaa. Näin he pystyvät tekemään paremmin huomioita esiin nousevista asioista ja voivat huomioida kutakin lasta yksilöllisemmin. (Jaakkola & Lehtonen, 7, 24.)

Lasten erovertaisryhmien toimintamalleja on erilaisia, mutta pääperiaatteet niissä ovat samoja. Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän järjestämässä vertaisryhmissä hyödynnetään Ensi- ja turvakotien liiton Lapsella on asiaa -erovertaisryhmän toimintamallia (Lammi & Lehtola) sekä Kasper kasvatus- ja perheneuvonta ry:n toimintamallia (Jaakkola & Lehtonen).

Vertaisryhmässä tärkeänä osana on lapsen osallisuuden toteutuminen. Osallisuus on yksi lapsen perusoikeuksista (Kallinen & Pirskanen 2022, 25), ja se on kirjattuna myös YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen (Lapsen oikeudet erossa). Lasten osallisuuden huomioiminen ja parantaminen mainitaan myös Kansallisessa lapsistrategiassa, jonka pohjana toimiikin YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Lapsistrategiassa seurataan mm. lasten oikeuksien toteutumista. (Kansallinen lapsistrategia.) Lasten osallisuus on ajankohtainen aihe, ja sitä huomioidaan myös eri hankkeissa. Tästä yhtenä esimerkkinä parhaillaan meneillään oleva Lapset mukana -hanke, jonka toteuttajana toimii Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry. Kyseessä on yhteiskehittämishanke, jossa lapsen osallisuuden vahvistamista vanhempien erotilanteessa ovat kehittämässä yhdessä vanhemmat, lapset sekä ammattilaiset. (Lapset mukana -hanke.)

Osallisuudessa on kyse yksilön oikeudesta itseä koskevien asioiden tiedonsaantiin sekä mahdollisuudesta mielipiteen ilmaisuun niitä koskien, ja näin saada vaikuttaa asioihin (Pajulammi 2014, 141). Osallisuus on aina subjektiivinen kokemus, eli kuinka henkilö itse kokee ja tuntee osallisuuden tai osattomuuden. Näin ollen osallisuuden kokemus vaihtelee yksilötasolla. (Leemann & Hämäläinen 2016, 589.) Vertaisryhmässä lapsen osallisuuden osalta on tärkeää mm. se, että lapsi saa valita mihin toimintaan osallistuu ja mihin ei, ja että lapsella on mahdollisuus ilmaista omia ajatuksiaan sekä mahdollisuus tulla kuulluksi (Frisk, Ristimäki & Toivonen 2021, 107).

Vanhempien erotessa saattaa lapsen elämän hallittavuuden tunne heikentyä erilaisten ajatusten kautta. Lapsi saattaa esimerkiksi pohtia, onko ero hänen syytään. Lasten eroryhmässä voidaan vahvistaa elämän hallittavuuden tunteen lisäksi myös itsetuntoa ja toimijuutta. Ryhmässä lapsi pääsee ilmaisemaan omia mielipiteitään, joita kuunnellaan ja joita myös arvostetaan. Lisäksi lapselle on tärkeää tulla kohdatuksi omana itsenään ja tasavertaisena. Lapselle on tärkeää myös kokea voivansa vaikuttaa toimintaan. Vaikka ryhmän ohjaajat luovat raamit toiminnalle ja huolehtivat turvallisuudesta, voivat lapset monin tavoin ja ideoin osallistua tapaamisten sisältöön. Lapset voivat myös yhdessä laatia ryhmän pelisäännöt. Saman kokeneiden seurassa lapsi voi myös kokea yhteenkuuluvuutta. Näillä asioilla on vahvistava vaikutus lapsen osallisuuden kokemiseen. (Frisk ym. 2021, 106–108.) Kokemuksista ryhmän tapaamiskertojen sisällön suunnitteluun ja vaikuttamisesta oman ryhmän toimintaan on saatu positiivisia vastauksia lapsilta. Tärkeänä he ovat pitäneet lisäksi sitä, että toiveita on myös toteutettu. (Leivo 2017, 31.)

Jokaisesta ryhmästä muodostuu omanlaisensa lasten kautta, mutta myös ryhmän ohjaajilla on merkitystä. He voivat toiminnallaan vaikuttaa paljon osallisuuden tukemiseen. Näitä keinoja voivat olla esimerkiksi innostuminen lasten ehdotuksista, lasten kehuminen heidän onnistuessaan sekä lasten kannustaminen itseilmaisuuksiin, kuin myös ohjaajan oma heittäytyminen hassutteluun mukaan. (Frisk 2021.)

4.2 Näkökulmia vanhempien eroista

Suomessa noin 40 000 lasta kokee ydinperheen hajoamisen vuosittain vanhempien erojen myötä. Nykyään avioliitoista joka toinen päättyy eroon. Eroperheiden lapset ovat usein alakouluikäisiä tai pienempiä. (Pojjula 2016, 263.) Erot ovat monesti seurausta pidempiaikaisista ongelmista parisuhteessa. Vanhempien eroon johtaneita syitä on lukuisia erilaisia, kuten vanhempien keskinäiset kommunikatio-ongelmat, erilaiset ristiriidat tai väsymys. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 8, 15.) Näiden lisäksi suurimpia yksittäisiä eroon johtaneita syitä ovat puolisoitten pettäminen tai heidän erilleen kasvaminen (Belt 2018, 11). Vaikka eroon johtaneet syyt voivat olla pitkäkestoisia ja moninaisiakin, on tilastojen mukaan riski eroon suurimmillaan avioliiton ensimmäisinä vuosina (Tietoa erosta).

Vanhempien toipumista erosta edesauttavat ystävien ja läheisten tuki, kyky anteeksiantoon, psyykinen joustavuus ja hyvä mielenterveys, kenties myös uusi parisuhde. Toipumista auttaa myös hyvien välien säilyminen entisen puolison kanssa ainakin siinä määrin, että kyetään yhdessä toimimaan lasten etua ajatellen. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 19.) Vanhempien kannattaa hakea apua jo eroa pohtiessaan, mutta viimeistään eron jälkeen, sillä tukea on tarjolla niin omaan selviämiseen kuin myös vanhemmuuteen. Vaikka suhde toiseen vanhempaan katkeaa, vanhemmuus jatkuu yhä. Lapsen tukemista ja sopeutumista voidaan auttaa sovinnollisella yhteistyöllä lapsen parhaaksi toimien. (Tietoa erosta.)

Vanhempien erotessa täytyy ratkaista monta asiaa, jotka käsittelevät perheen sosiaalisten muutosten lisäksi myös juridisia ja taloudellisia seikkoja. Sosiaalitoimi vahvistaa suurimman osan, noin 90 %, lasten huoltoa ja tapaamisoikeuksia koskevista sopimuksista. On tilanteita, joissa vanhemmat eivät kykene keskenään selvittämään eron tuomia asioita, kuten lasten huoltoa koskevia sopimuksia. Tällöin vanhempien tukena voidaan käyttää kunnallista perheasian sovittelua. Mikäli sovittelullakaan ei päästä yhteisymmärrykseen, voidaan erimielisyydet ratkaista tuomioistuimessa, jolloin tuomari pyrkii saamaan aikaiseksi osapuolten välisen sovun. Tämän epäonnistuessa voidaan riidat käsitellä oikeuskäsitelyssä. Vanhempien sopuun pääseminen on aina kaikkien etu, etenkin lasten. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 11–13.)

4.3 Lasten erokokemukset

Lapselle vanhempien ero voi olla isokin kriisi, mutta joissain tapauksissa myös helpotus. Yleensä se on kuitenkin menetys, joka muuttaa hänen elämäänsä monin tavoin. Harhakäsitystä on, että lapset selviytyisivät nopeasti erosta ja sen aiheuttamasta kriisistä. Uuteen tilanteeseen sopeutumiseen saattaa mennä vuosi tai kaksi, ja joskus paljon kauemminkin. Ongelmia saattaa ilmetä vielä aikuisiälläkin. Lapsen kokemuksiin vanhempien erosta vaikuttaa se, millaisena vanhempien suhde on näyttäytynyt lapsen silmissä. Vanhempien ero luo lapselle turvattomuudentunnetta eniten silloin, jos perheessä on koettu läheisyyttä ja rakkautta. Turvattomuudentunne aiheuttaa lapselle stressiä, joka taas vaikuttaa lapsen psyykkiseen tilaan heikentävästi. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 8, 21–23.) Tutkimukset ovat osoittaneet, että yhteistyövanhemmuudella ja sillä, että vanhemmat kykenevät yhdessä toimimaan lapsen parhaaksi erotilanteessa, on positiivisia vaikutuksia lapsen tulevaisuuden kannalta (Donahey 2018, 4).

Lapsi ei välttämättä ymmärrä, mitä vanhempien ero käytännössä tarkoittaa, ennen kuin se realisoituu toisen vanhemman pois muutolla tai lapsi itse muuttaa toisen vanhemman kanssa uuteen kotiin. Lasta on kuitenkin hyvä valmistella vanhempien eroon sitten, kun eropäätös on tehty ja vanhemmat itse tietävät asumisjärjestelyistä. Hienoa olisi, jos vanhemmat kykenisivät yhdessä kertomaan lapselle erosta, tai kuitenkin siten, että kummallakin on aikaa keskustella lapsen kanssa asiasta ja vastata mahdollisiin kysymyksiin. Ero tulisi sanoittaa lapselle ikätason mukaisesti ja riippuen iästä, myös ajankohdan tulisi olla sopiva. Pienemmän lapsen on helpompi ymmärtää, mitä ajankohtaisempi konkreettinen ero on ja mitä lähempänä muutokset tapahtuvat. Isompi lapsi puolestaan osaa jo hahmottaa tulevaa paremmin. Myös se, mitä lapselle kerrotaan vanhempien erosta, on paljon lapsen iästä kiinni. (Vanhemman opas. Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon., 22–23)

Eron myötä lasten elämässä voi tapahtua paljon muutoksia vanhempien eron lisäksi. Lapselle stressaavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi muutto, koulun vaihtaminen tai kaverisuhteiden katkeaminen. Vaikkei koulu tai kaveripiiri vaihtuisikaan, joutuu lapsi olla erossa toisesta vanhemmasta lyhyitä tai pitkiäkin aikoja riippuen asumisjärjestelyistä. Uuteen tilanteeseen sopeutuminen on lapselle helpompaa, jos hänen elämässään on asioita, jotka jatkuvat ennallaan. Näitä voivat olla tietyt rutiinit tai vaikka harrastukset. (Erosta puhuminen.)

Usein lapsen käytös ja se, mitä hän itsestään ulospäin näyttää, voi poiketa paljonkin siitä, mitä hän sisällään tuntee. Tämä saattaaakin synnyttää vääriä johtopäätöksiä lapsen erosta toipumisesta. Lapsi saat-

taa kuuliaisella käytöksellään suojella vanhempiaan pahan mielen aiheuttamiselta (Pruuki & Sinkkonen 2017, 96.) Lasten kokemukset erosta vaihtelevat ikätason mukaisesti ja myös yksilötasolla. Samoin reagointi ja oireilu muuttuvat ajan saatossa, kun erosta kuluu pidemmän aikaa. Suru valtaa usein pienemmät lapset, kun taas isommat lapset voivat tuntea vihaa kuullessaan vanhempien erosta. Useimmiten asia kuitenkin aiheuttaa lapselle jonkin asteisen luottamuksen menetyksen sekä pelkoa tulevaisuudesta. Lasten sopeutumiseen vaikuttaa hyvin paljon se, miten vanhemmat itse selviytyvät erostaan sekä millaisesta perhetilanteesta on lähdetty. (Poijula 2016, 264.)

Lapsen elämässä uusia ja isoja muutoksia voi tulla jälleen, mikäli vanhempi löytää uuden kumppanin. Tämän myötä saattaa lapsen elämään tulla useitakin uusia perheenjäseniä. Valitettavasti osa näistäkin perheistä hajoaa. Jotkut lapset siis joutuvat kokemaan erotilanteen useampaan kertaan (Poijula 2016, 272).

4.4 Lasten tukeminen erossa

Erotilanne on usein kivulias ja raskas vanhemmille itselleen, eikä aina välttämättä nähdä lapsen kipuilua asian kanssa. Lasten kokemaa kriisiä tilanteesta saatetaan myös vähätellä. Vaikka vanhempien oma elämä olisikin erotilanteen vuoksi myllerryksessä, tulee lasta tukea hänen menetyksessään ja surusaan. Lapsi tarvitsee tässä elämänmuutoksessa turvallisen aikuisen tukea. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 8–9.) Lapselle tulisi antaa mahdollisuus ja tilaa jutella vanhempien kanssa eroon liittyvistä asioista. Nämä asiat voivat mietityttää yhä uudelleen lasta eri kehitysvaiheissa. Tällöin lapsi tarvitsee aikuisen tukea. Lapselle tulisi muistaa myös kertoa, että hänellä on aina mahdollisuus kysyä ja jutella asiasta vanhemman kanssa. (Erosta puhuminen.) Mikäli vanhemman omat voimavarat ovat eron keskellä vähäiset, eikä hän kykene olemaan lapselle tukena, tulisi lapsella olla joku muu turvallinen aikuinen apuna. Apua voi hakea myös ammattilaisilta. Tällä turvataan se, ettei erokriisistä aiheutuisi lapselle mielenterveysongelmia. Lapselle ei voi koskaan kertoa liian usein, ettei ero ollut hänen syytään tai että vanhemmat rakastavat häntä ihan yhtä paljon kuin ennenkin, vaikka ovatkin eronneet. (Pruuki & Sinkkonen 2017, 96–98.)

Sillä, että vanhemmat pystyvät toimimaan yhdessä lapsen etua ajatellessa, on suuri merkitys lapsen erokokemukseen ja siitä selviämiseen. Mikäli vanhemmat eivät kykene yhteistyöhön lapsen etua ajatellen ja toimimaan yhdessä lapsen hyväksi, olisi lapsella tärkeää olla joku muu aikuinen tukemassa. Lapsen

kannalta on tärkeää, että hän voi jutella vanhempien erosta jonkun kanssa. Oman sisaruksen kanssa juttelu ja kokemusten jakaminen voi olla tärkeää. Samoin suhteiden säilyminen lapsen muihin läheisiin, kuten isovanhempiin, tulisi mahdollistaa. Nämä suhteet voivat tasapainottaa lasta. Joillakin lapsilla voi olla myös ystäviä, joiden vanhemmat ovat eronneet, jolloin asian voi jakaa heidän kanssaan. (Poijula 2016, 269–270.)

Vanhempien ero on lapselle iso stressitekijä, joka voi johtaa myöhemmin myös traumoihin. Koska kyse on lapsen elämässä kriisistä, tarvitaan siihen oikeanlaista tukea ja aikaa. Siinäkin tapauksessa, että vanhempien tilanne on ollut todella riitaisa, ja sitä suuremmalla syyllä, jos vanhempien ero tulee lapselle täysin yllätyksenä. Kun lapsi saa käsitellä eroa vanhempien kanssa avoimesti, voi hän oppia samalla ihmissuhteista sekä tunteiden käsittelystä. Oikealla tavalla hoidetut erotilanteet voivat mahdollistaa lapselle lopulta myönteisen kokemuksen pettymyksistä ja vaikeuksista selviämisestä, joka kantaa myöhemmälle aikuisuuteen saakka. (Belt 2018, 35–38.)

Perheille on tarjolla laajalti erilaista ammattiapua erotilanteissa. Hyvinvointialueet järjestävät tukea ja apua koko perheelle, ja esimerkiksi lapsen tarvitessa apua voi olla yhteydessä perheneuvolaan tai lapsiperheiden palveluohjaukseen. Niin ikään apua tarjoavat myös esimerkiksi seurakunnat sekä eri järjestöt, kuten ensi- ja turvakodit. Myös verkossa on saatavilla apua lukuisten nettisivujen tarjoamana ja esimerkiksi erilaisten chat-keskusteluiden muodossa. Apua on tarjolla myös läheisille. Lasten erovertaisryhmiä järjestetään Suomessa usealla paikkakunnalla eri yhdistysten ja organisaatioiden toteuttamana. Näissä vanhempien eroa käsitellään erilaisin menetelmin. Järjestäjinä toimii Ensi- ja turvakoti-liiton jäsenyhdistysten lisäksi mm. perhekeskuksia, seurakuntia ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Selvää on, että eroauttamista tarvitaan lapsille niin päiväkodeissa, kouluissa kuin myös muiden tahojen osalta, jotka ovat perheen arjessa mukana. Jokainen lapsi reagoi ja oireilee yksilöllisellä tavalla. Oireilua ja kysymyksiä vanhempien erosta saattaa tulla missä tilanteessa vain. Tärkeää olisi osata sanoittaa pienemmällekkin lapselle näitä asioita ja auttaa tunteiden käsittelyssä. Vanhempien olisikin hyvä kertoa erotilanteesta ainakin päiväkodissa ja koulussa, jotta lasten parissa työskentelevät osaisivat heitä tarvittaessa auttaa ja tukea (Pruuki & Sinkkonen 2017, 77).

Vanhempien erotilanteessa lasten etua ja oikeuksia ohjaavat laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (8.4.1983/361) sekä yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991), jossa kolmas artikla käsittelee

lapsen edun ensisijaisuutta. Yleissopimus lapsen oikeuksista sisältää YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta määrittelee lapsen oikeuksia, joita hänellä on vanhempien eron jälkeen. (Lapsen oikeudet erossa.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa käyn läpi opinnäytetyöni toteuttamisen kannalta tärkeimpiä vaihteita. Näitä ovat opinnäytetyön lähtökohdat ja tutkimusmenetelmä, kohderyhmä ja aineistonkeruumenetelmä, aineiston analyysi, sekä työn eettisyys ja luotettavuus.

5.1 Lähtökohdat ja tutkimusmenetelmä

Aihe opinnäytetyöhön syntyi työn tilaajan, Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän, tarpeista sekä omasta mielenkiinnostani aiheita kohtaan. Tässä opinnäytetyössä toteutettavan kyselyn avulla saatiin kerättyä laajemmin lasten kokemuksia eroryhmästä. Samoin tästä jäi Väkevän käyttöön uusi kyselylomake (LIITE 2), jota he voivat jatkossa hyödyntää lapsilta kerättäviin palautteisiin ja arvioida sekä kehittää toimintaa saatujen vastausten pohjalta. Tähän saakka Väkevällä on ollut käytössään Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n palautelomakemalli lapsille.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin case-tyyppisenä tutkimuksena, joka noudattaa enimmäkseen laadullista tutkimusperinnettä, mutta siinä yhdistyy myös kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä. Case-tutkimuksessa yhdistyykin usein laadullinen ja määrällinen tutkimus (Kananen 2013, 23). Kyselyä haluttiin tässä tilanteessa käyttää, sillä se oli opinnäytetyön aikataulu huomioiden soveltuvin ratkaisu. Lisäksi näin saatiin toteutettua lasten kokemusten keräämiseen pysyvä menetelmä Väkevän käyttöön. Kyselylomake käytiin läpi Väkevän työelämäohjaajan sekä opinnäytetyöohjaajan kanssa ennen kyselyn toteuttamista. Case-tutkimuksessa voidaan käyttää myös kyselylomaketta, joka on enemmänkin kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä (Kananen 2013, 79). Opinnäytetyö ajoittui keväästä syksyyn 2023, eli noin puolen vuoden ajalle.

5.2 Kohderyhmä ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyön kysely toteutettiin Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevän toukokuussa 2023 järjestämän lasten eroryhmän lapsille. Lapsia tässä ryhmässä oli neljä. Ryhmän koko on tyypillinen, sillä suositeltava koko näille ryhmille on neljästä kahdeksaan lasta (Lammi & Lehtola 2021, 9). Ryhmään osallistuvat lapset olivat iältään 9–11-vuotiaita. Tällä kertaa ryhmä oli

rajattukin koskemaan 9–12-vuotiaita. Tässä työssä ei ole merkitystä lasten erilaisilla taustoilla. Kullakin on omanlainen perhetausta ja vanhempien erosta voi olla kulunut eri aika. Myös asumisjärjestelyt voivat lapsilla olla erilaisia. Näillä taustatiedoilla ei ole työn tavoitteisiin nähden merkitystä, ja vastaajien anonymiteetti on voitu säilyttää näin paremmin. Pääsääntönä ryhmään osallistuvilla lapsilla kuitenkin on, että vanhempien erosta olisi kulunut noin puoli vuotta, jolloin kokemusta arjesta yhden vanhemman kanssa on ennättänyt kertyä (Jaakkola & Lehtonen 2019, 14).

Osallistumalla itse ryhmän tapaamiskerroille olen saanut eroryhmän toiminnasta paremman käsityksen. Näin sain myös kerättyä tietoa kyselylomakkeen (LIITE 2) laatimista varten ja pystyin sisällyttämään kohdennetummat kysymykset lomakkeeseen. Havainnoimalla saadaankin monipuolistettua ymmärrystä ja tietoutta tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 94). Lasten toimintaa ryhmässä en havainnoinut. Lisäksi ilmiötä tulee tuntee, jotta kyselylomakkeella voidaan esittää oikeita kysymyksiä (Kananen 2013, 86). Kuitenkin jokaisen kyselylomakkeen laatijan omat näkemykset ilmiöstä peilautuvat kysymyksiin (Kallinen & Pirskanen 2022, 68). Olemassa olevan teoria- ja tutkimustiedon sekä havainnoinnin perusteella on pyritty saamaan kohderyhmän kyselylomakkeelle kysymykset, joilla voidaan vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin.

Kyselyssä ei ole kerätty taustatietoa vastaajista. Kyselylomake on sisältänyt sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä on pyritty saamaan tarkemmin lasten kokemuksista tietoa, mutta kyselylomakkeen laatimisessa on otettu lasten ikätaso huomioon, jolloin avointen kysymysten määrä on rajallinen. Laadittaessa lapsille kyselyä tuleekin ottaa huomioon kognitiivinen, kielellinen sekä sosiaalinen sopivuus (Järvensivu 2007). Suositeltavana maksimipituutena alakouluikäisille lapsille tehdyissä kyselylomakkeissa on kaksi sivua (Valli 2018, 95). Nämä seikat onkin syytä ottaa huomioon kyselylomaketta laatiessa. Ennen kyselyn toteuttamista kyselylomakkeen ymmärrettävyyttä testattiin ikäryhmään kuuluvalla lapsella, joka oli eroryhmän ulkopuolelta. Näin saatiin vahvistusta sille, että kyselylomake olisi mahdollisimman hyvin lasten ymmärrettävissä ja täytettävissä.

Kyseessä oli informoitu kysely, joka totutettiin paperisella lomakkeella. Informoidussa kyselyssä vastaajille annetaan kyselylomakkeet henkilökohtaisesti ja samalla kerrotaan tutkimuksen tarkoituksesta, kyselyn etenemisestä ja vastataan mahdollisiin kysymyksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 196–197). Kohderyhmän ollessa lapsia olin itse vastaajan kanssa samassa tilassa, jolloin lapsi pystyi tarvittaessa pyytämään apua esimerkiksi kysymyksen lukemiseen. Kohderyhmän ja kyselyn tarkoituksen mukaan voi kyselyn muotokin vaihdella, eli aineistonkeruussa voi olla valvoja tai kokeenjohtaja läsnä

(Valli 2018, 92). Kysely toteutettiin Väkevän tiloissa, jossa lasten eroryhmä kokoontui kolmena kertana, joten ympäristö oli lapsille entuudestaan tuttu. Kaksi kertaa ryhmä kokoontui Kesäkoti Metsolan tiloissa. Kullakin lapsella ja hänen vanhemmillaan oli eroryhmän päätyttyä erikseen sovittu aika perhetapaamiseen, jossa olin mukana. Paikalla olivat myös eroryhmän ohjaajat. Kysely toteutettiin tuon tapaamisen yhteydessä siten, että lapsi sai vastata kyselyyn erillisessä tilassa.

Ryhmään osallistuvien lasten vanhempia tiedotettiin heti ryhmän alkaessa läsnäolostani ryhmässä. Lisäksi vanhemmilta kysyttiin lupa osallistumiseeni perhetapaamisiin, jotka järjestettiin ryhmän päätyttyä. Lapsille tehtävää kyselyä varten vanhemmilta on pyydetty kirjallinen suostumus (LIITE 1).

5.3 Aineiston analyysi

Kyselylomakkeista (LIITE 2) saadut vastaukset siirrettiin Webropol-järjestelmään, jota käytettiin opinnäytetyössä analysointiin. Tämän jälkeen kokosin ohjelman avulla raportit vastauksista. Kyselystä saatuja vastauksia ei voida yleistää koskemaan muita ryhmiä, vaan tulokset ovat ainutkertaisia, ainoastaan tämän yhden lasten eroryhmän kokemuksia, ja jokaisen lapsen oma kokemus on yksilöllinen. Tässä opinnäytetyössä pyritäänkin saamaan perusteellisempaa tietoa yhden kohderyhmän osalta (Valli 2018, 191). Case-tutkimuksella ei pyritä yleistämiseen, vaan saadut tulokset antavat vastauksen vain tästä yhdestä tapauksesta. Samoin kuin kvalitatiivisessa tutkimuksessa, niin myös case-tutkimuksessa pyritään ymmärtämään paremmin ilmiötä. Case-tutkimuksessa ei ole tiettyä analyysimenetelmää käytössä, mutta siinä käytetään enimmäkseen laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmää, jossa aineiston kerääminen ja analyysi kulkevat rinnakkain. Case-tutkimuksessa voidaan kuitenkin käyttää myös kvantitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä, kuten kyselylomakkeita. Jotta jatkuvaa aineiston analyysiä voidaan tehdä tiedonkeruun rinnalla, on syytä pitää tutkimuspäiväkirjaa havainnoinnista. (Kananen 2013, 9,79, 92, 114.) Pidin tutkimuspäiväkirjaa läpi koko opinnäytetyöprosessin.

5.4 Työn eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä (Kananen 2017, 189). Lisäksi tässä työssä on otettu huomioon sosiaalialan ammattieettiset periaatteet ja toimittu niiden mukaisesti (Raatikainen ym. 2019, 180–184). Vastaukset kerättiin nimettöminä, eikä lomakkeessa kysytty vastaajien taustatietoja,

jolloin yksittäisiä vastaajia ei vastauksista voi tunnistaa. Tässä kyselyssä ei kysytty myöskään vastaajien vanhempien erotilanteesta eikä asumisjärjestelyistä. Toki vastaajajoukko on pieni, kun tutkimus toteutettiin vain yhdestä eroryhmästä ja vastaajia oli vain neljä. Kuitenkin kun on kyse case-tutkimuksesta ja eroryhmille tyypillisestä ryhmäkoosta, puoltaa nämä pienen otannan tutkimista.

Ennen tutkimuksellisen osuuden aloittamista pyysin tutkimusluvan (LIITE 5) Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:ltä. Lasten eroryhmä toimii luottamuksellisesti ja sen parissa työskenteleviä koskee vaitiolovelvollisuus. Itse myös allekirjoitin vaitiolovelvollisuuslomakkeen ennen ryhmään osallistumista. Lasten vanhemmilta kerättiin allekirjoituksineen luvat heidän lastensa osallistumisesta kyselyyn (LIITE 1). Vanhempien ollessa eronneita lupa pyydettiin kummaltakin vanhemmalta. Väkevän ohjaajat lähettivät sähköpostitse lupalapun vanhemmille, jotka toimittivat sen allekirjoituksineen viimeistään tullessaan perhetapaamiseen eli ennen kyselyn toteuttamista. Vanhemmille osoitetussa kirjeessä kerrottiin kyselyn tarkoituksesta ja siitä, mihin vastaukset kerätään ja miten ne hävitetään, sekä tulosten julkistamisesta. Lapsilta itseltään kysyttiin myös suullisesti lupa kyselyn tekemiseen ja kerrottiin vastaamisen olevan vapaaehtoista. Heille myös kerrottiin kyselyn tarkoituksesta ja vastaamisen merkityksestä eli vaikuttamisen mahdollisuudesta. Lapsia ei lahjottu millään tavalla vastaamaan, vaan tässä on pyritty toimimaan eettisesti oikein. Opinnäytetyössä onkin huomioitu lapsiystävällisyys sekä huolehdittu tutkimuksellisen osuuden etiikasta (Aarnos 2018, 175).

Case-tutkimuksessa luotettavuus mitataan eri vaiheiden avulla, joita opinnäytetyöprosessissa on. Jotta tutkimustiedosta saadaan luotettavaa ja uskottavaa, tulee nämä vaiheet tehdä oikein. (Kananen 2013, 115.) Luotettavuusmittareina käytetään reliabiliteettia ja validiteettia. Aineistossa saattaa myös tulla sellaista tietoa, joka johtaa tutkimuskysymysten uudelleen asetteluun. (Kananen 2017, 71, 175.) Tässä opinnäytetyössä on pyritty mahdollisimman tarkkaan dokumentaatioon tutkimuspäiväkirjan avulla. Tämä tarkoittaa, että työssä tehdyt valinnat eri vaiheissa on kirjattu ylös ja ne on perusteltu (Kananen 2013, 116).

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Tässä luvussa esittelen opinnäytetyön keskeisiä tuloksia. Vastaukset käsitellään pohjautuen esitettyihin tutkimuskysymyksiin, jotka on esitelty luvussa kolme. Vastaukset esitellään kuitenkin ryhmiteltynä saatujen vastausten mukaisesti.

Jokainen Väkevän toukokuussa 2023 järjestettyyn eroryhmään osallistunut lapsi vastasi tässä opinnäytetyössä tehtyyn palautekyselyyn (LIITE 2), joten vastauksia saatiin yhteensä neljä kappaletta. Suurin osa kysymyksistä oli strukturoituja monivalintakysymyksiä, sisältäen myös muutaman avoimen kysymyksen. Kyselylomaketta laatiessa on huomioitu vastaajien ikä- ja kehitystaso. Tulokset olen avannut tekstimuotoisena tässä luvussa ja erilliset taulukot vastauksista on liitteenä (LIITE 4).

6.1 Ryhmän toimivuus

Palautekyselyssä (LIITE 2) kysyttiin aluksi perustietoa koskien ryhmän osallistujia ja tapaamiskertoja. Saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että ryhmän koko, osallistujien ikäjakauma sekä tapaamispaikat ja tapaamiskertojen määrät ovat olleet tämän ryhmän osalta sopivia.

Vaikka ryhmässä oli vain neljä lasta, oli se kaikkien vastanneiden lasten mielestä sopiva määrä ryhmälle. Vastaajat olivat myös sitä mieltä, että oli kiva, kun kaikki lapset olivat suunnilleen samanikäisiä. Ryhmän tapaamisten osalta vastaajat kokivat, että ryhmän viisi tapaamiskertaa on ollut sopiva määrä. Myös ryhmän tapaamiskertojen pituus, kaksi tuntia kerrallaan, on ollut kaikkien vastanneiden mielestä kestoaltaan sopiva. Paikkana sekä Väkevän että Kesäkotimetsolan tilat ovat olleet vastaajien mielestä mukavia, eikä kumpikaan paikoista nouse vastauksissa toista paremmaksi. Tiloihin liittyen kysyttiin myös perusteluja vastaukselle, mutta tähän ei tullut yhtään vastausta.

6.2 Ryhmässä koettu vertaistuki ja osallisuus

Omien kokemusten jakaminen ryhmässä koettiin melko helpoksi. Kysyttäessä lapsilta, miltä on tuntunut jakaa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan vanhempien eroon liittyen, oli se kolmen vastaajan osalta

tuntunut helpolta ja yhden mielestä se oli ollut ihan ok. Lapsilta kysyttiin myös, miten he ovat kokeneet muiden suhtautuvan, kun he ovat kertoneet omista kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Kolme vastaajaa koki, että heitä kuunneltiin ja he saivat tukea. Yksi vastaajista koki, että joskus häntä kuunneltiin ja hän sai tukea, mutta ei aina.

Kysyttäessä lapsilta, miltä on tuntunut kuulla muiden ryhmäläisten kokemuksia vanhempien eroon liittyen, ovat kaikki vastanneet, että se on tuntunut helpottavalta ja kokemusten kuulemisesta on ollut apua omien tunteiden käsittelyssä. Vastaajat ovat kokeneet, että ryhmässä mukanaolo on helpottanut omia ajatuksia vanhempien eroon liittyen. Yksi vastaajista oli lisäksi perustellut vastaustaan, että hän oli saanut ryhmästä helpotusta pahaan oloon. Myös ryhmässä tehdyt tehtävät ovat olleet eroryhmälle soveltuvia, sillä kaikkien lasten mielestä niihin on ollut helppo osallistua. Tämä osoittaa, että tehtävät ovat olleet ryhmän ikätasolle sopivia ja ovat soveltuneet hyvin vaikeidenkin asioiden käsittelyyn.

Lasten osallisuutta ryhmän toiminnassa ja heidän kokemuksiaan osallisuuden toteutumisesta kysyttiin palautelomakkeella (LIITE 2) kahdella eri kysymyksellä. Kysyttäessä lapselta, onko hänen mielipiteensä otettu huomioon ryhmän toiminnassa, saatiin kaikilta vastaajilta vastaukseksi kyllä. Kun taas kysyttiin, onko lapsi saanut vaikuttaa ryhmän toimintaan, vastaajista kolme vastasi kyllä ja yksi vastasi, että jonkin verran. Vaikka näiden kysymysten ja vastausten perusteella osallisuus on tässä ryhmässä toteutunut hyvin, täytyy kuitenkin muistaa aina jokaisen subjektiivinen kokemus.

6.3 Ryhmän vastaaminen odotuksiin ja toiminnan kehittäminen

Vastauksia ryhmän odotusten mukaisesta toteutumisesta sekä mahdollisista kehittämisajatuksista eroryhmää koskien pyrittiin löytämään kyselylomakkeella (LIITE 2) kahden eri kysymyksen avulla. Ryhmässä mukana olo on vastannut pääosin vastaajien odotuksia. Kolme vastaajaa koki eroryhmään osallistumisen täysin odotusten mukaiseksi, ja yhden vastaajan mielestä se vastasi jonkin verran odotuksia.

Avoimena kysymyksenä kysyttiin lapsilta kehittämisideoita eroryhmän toimintaan. Yhtään kehittämisideaa ei tämän ryhmän lapsilta kuitenkaan tullut, mikä viittaa siihen, että ryhmä on ollut onnistunut kaikin tavoin. Yksi vastaajista totesikin ”ei tarvitse muuttaa mitään”. Tässä samassa kohdassa sai myös jättää terveisiä ohjaajille. Yksi lapsista jätti tähän kysymykseen vastaamatta, eli vastauksia saatiin kolme kappaletta. Lapset olivat vastanneet seuraavasti:

Ei tarvitse muuttaa mitään. Oli kivaa.

Tämä oli ihana paikka ja olitte maailman mukavimmat ohjaajat

Oli kivaa

6.4 Mitä jäi mieleen ja mitä kertoisin muille?

Päällimmäisenä asiana lapsilla oli jäänyt ryhmästä mieleen hyvinkin erilaiset asiat. Tämäkin osoittaa, kuinka jokaisen lapsen kokemukset ovat yksilöllisiä. Yhdellä lapsella päällimmäisenä oli jäänyt mieleen Kasper-käärme, yhdellä sydänterveisten kirjoittaminen muille sekä yhdellä kuvataide ja kaikki kivat asiat. Eräs lapsista puolestaan totesi, että on hyvä, että Suomessa on tällainen. Itse kullekin jää eri asiat ryhmästä mieleen, ja niihin vaikuttavat jokaisen omat kokemukset ja asioiden merkityksellisyys kokemishetkessä.

Kysyttäessä vastaajilta, mitä he kertoisivat muille ryhmään osallistumista harkitseville lapsille, nousi päällimmäisenä asiana se, että ryhmässä on ollut kivaa. Lapsilta saatiin seuraavanlaisia vastauksia:

Kannattaa osallistua. Se auttaa

Siellä oli kivaa.

Se on tosi kiva paikka.

Oli mukavaa, kannattaa osallistua.

Palautekyselyyn (LIITE 2) saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että lapset ovat kokeneet eroryhmään osallistumisen hyödyllisenä ja he ovat saaneet tukea omaan tilanteeseen. Toisten lasten kokemuksia on ollut hyvä kuulla, jolloin lapset voivat kokea, etteivät ole yksin asian kanssa, vaan on muitakin samassa tilanteessa olevia. Palautekyselyyn ei vastaajilta tullut yhtään negatiivista tai tyytymättömyyteen viittaavaa vastausta. Vastaukset osoittavatkin, että tähän ryhmään osallistuneiden lasten kokemukset ryhmästä ovat olleet positiivisia kaikilta osin.

6.5 Kyselylomakkeen toimivuus

Kyselylomakkeen (LIITE 2) täyttämisen jälkeen lapsia haastateltiin lyhyesti, kuinka he olivat kokeneet kyselyyn vastaamisen. Kysymykset oli ennakkoon tehty paperilomakkeelle, johon myös vastaukset kirjattiin. Lapset saivat vastata suullisesti esitettyihin kysymyksiin myös suullisesti. Alla olevaan taulukkoon (TAULUKKO 1) on koottu kysymykset, jotka heille esitettiin, sekä lasten vastaukset niihin. Numerot kuvaavat saatujen vastausten määrää.

TAULUKKO 1. Vastaajien kokemukset kyselylomakkeesta

	kyllä	ei	muu vastaus
1. Ymmärsitkö kaikki kysymykset?	4		
2. Oliko kysymyksiin vaikea vastata?		4	
3. Oliko kyselylomake liian pitkä?		4	
4. Oliko vaikea vastata avoimiin kysymyksiin?		2	Johonkin kohtaan oli vaikea vastata. Oli ihan ok vastata.

Näiden vastausten perusteella voidaan todeta, että kyselylomake oli tällaisenaan toimiva tämän ryhmän lasten osalta. Saatujen vastausten perusteella kyselylomakkeeseen ei ole tehty muutoksia. Vastaukset myös osoittavat, ettei tämän ikäisille lapsille suunnatuissa kyselyissä kannata olla liikaa avoimia kysymyksiä. Tarkoitus on, että Väkevässä voidaan kyselylomaketta muokata aina tarpeen mukaan, kuitenkin siten, että peruskysymykset pysyvät samoina. Näin vastauksia voidaan verrata eri ryhmien välillä ja saadaan toiminnan arviointia ja kehittämistä varten tarpeeksi vastauksia.

7 POHDINTA

Tässä luvussa tuon esille tekemiäni johtopäätöksiä, mahdollisia jatkotutkimushaasteita sekä työn hyödynnettävyyttä. Näiden lisäksi pohdin omaa ammatillista kasvuani.

7.1 Johtopäätökset

Jotta eroryhmään osallistuneilta lapsilta saataisiin kattavammin tietoa heidän kokemuksistaan ja voitaisiin enemmänkin syventyä esimerkiksi osallisuuden toteutumiseen ryhmässä, olisi tämä opinnäytetyö kannattanut toteuttaa haastattelemalla sekä kenties havainnoimalla lasten toimintaa ryhmätapaamisissa. Haastattelemalla olisi toteutunut paremmin lasten oma sanoittaminen toiminnasta ja mahdollisia kysymyksiä olisi voitu uudelleen asettaa haastattelujen edetessä esiin nousevien asioiden pohjalta. Nyt kyselylomakkeen muodossa ei päästä tarpeeksi monipuolisiin ja syvällisiin kysymyksiin, johtuen lasten kyselylomakkeille asetettuihin ohjeistuksiin (Järvensivu 2007). Kyselylomakkeen pituudessa tulee huomioida lasten vastaamiskyky ikä- ja kehitystaso huomioiden. Myöskään avoimia kysymyksiä ei alakouluikäisten kyselyissä kannata olla kovin montaa. On vain hyväksyttävä se, ettei kaikkea voi kysyä, vaikka poisjääneet kysymykset olisivat voineet olla tutkimusongelman selvittämisen kannalta hyödyllisiä. Mikäli aikaa opinnäytetyölle olisi ollut enemmän, olisi siihen voitu sisällyttää vielä Väkevän syksyllä 2023 toteutettavan eroryhmän palautteet. Näin vastauksia olisi saatu isompi määrä tähän opinnäytetyön tutkimukselliseen osaan. Toisaalta, kun kyseessä on case-tutkimus, on myös perusteltua, että kysely koskee ainoastaan yhtä eroryhmää. Vastauksia kuitenkin saatiin kaikilta eroryhmään osallistuneilta.

Koska tarkoituksena tässä opinnäytetyössä oli lisäksi toteuttaa Väkevän käyttöön toimiva palautekyselylomake, joka toimisi heillä jatkossakin palautteiden keruussa, haluttiin tämän ryhmän osalta toteuttaa kysely tällä uudella lomakkeella. Vastaajia haastattelemalla ja heiltä saatujen vastausten perusteella voitiin puolestaan pohtia palautelomakkeen toimivuutta. Väkevän työelämäohjaajalta saadun palautteen perusteella ei lomakkeeseen tarvinnut tehdä muutoksia tulevia ryhmiä varten, vaan se on toimiva sellaisenaan heidän käytössään jatkossakin. Väkevälle jää siis käyttöön tässä opinnäytetyössä toteutettu kyselylomake, jolla he voivat jatkossa kerätä eroryhmään osallistuvilta lapsilta palautteita, ja näin hyödyntää saatuja vastauksia eroryhmätoiminnan arvioinnissa sekä sen kehittämisessä. Palautelomake jää Väkevälle sellaisessa muodossa, että sitä voidaan tulevaisuudessa tarvittaessa muokata.

Tässä opinnäytetyössä saatujen vastausten pohjalta saadaan vahvistusta sille, että eroryhmän toiminta on jo nykyisellään toimivaa. Saadut vastaukset myös osoittavat, että menetelmät ja tavat, joilla aihetta on ryhmässä käsitelty, ovat olleet ryhmälle soveltuvia ja ikätason mukaisia. Kyselyn tulokset myös osoittavat, että eroryhmään osallistuneet lapset ovat kokeneet osallistumisensa hyödylliseksi ja se on auttanut heitä vanhempien eron käsittelyssä. Ne seikat, että ryhmä on ollut pieni ja lapset suunnilleen samanikäisiä, ovat molemmat osaltaan saattaneet vaikuttaa positiivisesti lasten omien kokemusten jakamiseen ja vertaistuen onnistumiseen. Myös ryhmän ohjaajilla ja yhdessä luoduilla pelisäännöillä on varmasti ollut oma merkityksensä turvallisen ilmapiirin luomiseksi. Ryhmän ilmapiirin tuleekin olla turvallinen, jotta vaikeistakin aiheista voidaan puhua.

Tässä kyselyssä ei koettu tarpeelliseksi selvittää lasten taustoja, ja vastaukset myös osoittavat, että lasten erilaisilla taustoilla ei ollut merkitystä vastauksiin, vaan vastaukset olivat kaikilla hyvin samankaltaisia taustoista riippumatta. Kyselyyn saatujen vastausten perusteella voidaan todeta, että lasten eroryhmille luodut ohjeistukset ovat toimineet tämän ryhmän osalta. Väkevä hyödyntää lasten eroryhmätoiminnassa Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n sekä Ensi- ja turvakotien liiton Lapsella on asiaa -erovertaisryhmien toimintamalleja.

On huomioitavaa, että tässä opinnäytetyössä saatuja tuloksia ei voida yleistää, sillä kyseessä on ollut case- eli tapaustutkimus. Tällöin tulokset koskevat vain tässä opinnäytetyössä saatuja vastauksia. Tässä opinnäytetyössä saadut tulokset kuitenkin osoittavat niiden samankaltaisuuden muiden aiheesta tehtyjen tutkimusten ja lapsilta saatujen vastausten kanssa. Samankaltaisiin tuloksiin on päädytty Leivon opinnäytetyössä (Leivo 2017) sekä Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry:n ohjaajien lapsilta keräämiin palautteisiin erovertaisryhmistä (Frisk ym. 2021, 102–110).

7.2 Jatkotutkimushaasteet ja tulosten hyödynnettävyys

Tämän opinnäytetyön myötä on syntynyt ajatus siitä, että lasten kokemuksia kannattaisi kuulla lisää toiminnan kehittämistä varten. Ja tuoda niitä myös esille. Eroryhmiin osallistuville lapsille voisi pitää esimerkiksi omia kehittämispäiviä. Vaikkakin lasten kehittämisen ja vaikuttamisen olisi hyvä olla osa perustoimintaa (Kalliomeri, Mettinen & Tulensalo 2021, 208). Lasten omia kokemuksia ja palautteita kannattaa hyödyntää toiminnan kehittämisessä ja markkinoinnissa. Osallistuminen ryhmään on täysin vapaaehtoista, mutta lasten osallistumiskyntä voitaisiin madaltaa sillä, että he kuulisivat ryhmään

osallistuneiden lasten ajatuksia osallistumisestaan. Oikeanlaisin menetelmin myös lapset saadaan kiinnostumaan heille suunnatuista tutkimuksista ja innostumaan kehittämään heille suunnattuja palveluita ja tukitoimia.

Lisäksi arvokasta tietoa saataisiin yhdistämällä tutkimukseen vanhempien kokemukset lasten osallistumisesta eroryhmiin, sekä eroryhmän hyötyjen tutkiminen pidemmällä aikavälillä lapsen ja perheen näkökulmasta. Etenkin lasten omien kokemusten ja näkemysten kuuleminen eroryhmän osallistumisen vaikutuksesta omaan eroselviytymiseen, esimerkiksi puolen vuoden tai vuoden päästä eroryhmään osallistumisesta, olisi arvokasta kuulla. Toki osallistumisen vaikutusten arviointi vaikeutuu, mitä kauemmin kuluu aikaa eroryhmän päättymisestä.

Palautteen keruu myös osana toimintaa esimerkiksi keskustellen ryhmän tapaamiskerroilla siitä, mikä on sillä kerralla tuntunut hyvältä ja mikä ei, olisi niin ohjaajille kuin lapsillekin hyödyllistä. Näin lapset pääsisivät vaikuttamaan paremmin jo meneillään olevan, eli heidän oman ryhmänsä, toimintaan. Tällaista mallia on myös toteutettu Leivon (Leivo 2017, 30) opinnäytetyöhön liittyen, joka on tehty Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tampereen yksikölle. Siinä jokaisen ryhmän tapaamiskerran päätteeksi on pidetty loppupiiri, jossa on keskusteltu sen kertaisesta sisällöstä.

Tässä opinnäytetyössä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää lasten vertaisryhmiä tai tarkemmin lasten eroryhmiä tutkittaessa. Tuloksia voidaan hyödyntää myös lasten kokemuksiin ja osallisuuden toteutumiseen liittyvissä tutkimuksissa. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää lapsille suunnattujen kyselylomakkeiden laatimisessa tai niihin liittyvissä tutkimuksissa.

7.3 Oma ammatillinen kasvu

Oma osaamiseni lasten erovertaisryhmän toiminnasta ja lasten näkemyksien kuulemisesta on lisääntynyt valtavasti tämän opinnäytetyön aikana. Eroryhmän toiminnasta ja sisällöstä minulla ei ollut paljoakaan tietoutta ennen opinnäytetyöhön ryhtymistä. Osallistuminen eroryhmän tapaamiskerroille ja Väkevän eroauttamisen laatuauditointiin sekä Ensi- ja turvakotiliiton Lapsella on asiaa -ohjaajakoulutuksen materiaalien käyminen läpi, lisäsivät kaikki osaltaan aihepiirin ymmärrystä muun kirjallisen tiedon ohella. Iso merkitys on ollut myös Väkevän eroryhmän ohjaajien sekä työelämäohjaajan kanssa käytyillä keskusteluilla ja ajatustenvaihoilla. Olen saanut paljon työkaluja eroperheiden ja etenkin eron

kokeneiden lasten kanssa työskentelyyn. Vaikka eroryhmän ohjaajana en jatkossa toimisikaan, on mieleen jäänyt monia menetelmiä, joita voin hyödyntää tulevassa työelämässä sosionomiksi valmistuttuani.

Koen, että oma osaamiseni sosiaalialan koulutusohjelman kompetensseihin peilattuna on lisääntynyt monilta osin. Tämän työn osalta on tullut läpikäytyä kompetenssien jokaista osaamisaluetta ja huomioitua työn aikana näiden osaamisalueiden sisältöihin kuuluvia asioita. Siinä missä läpi opinnäytetyöprosessin on toimittava eettisesti perustellusti sekä keskeinen lainsäädäntö huomioiden, on osaamisalueita, jotka kuitenkin nousevat tämän työn osalta enemmän esille. Tässä työssä on ensimmäisistä puheista lähtien ollut lasten etu ja osallisuus esillä. Näiden huomioiminen kulkeekin vahvasti mukana opinnäytetyössä, niin suunnittelu-, toteutus- kuin arviointivaiheessakin. Tämän asian koen myös itselleni tulevana sosionomina tärkeäksi. Tämä opinnäytetyö on lisännyt omaa tietämystä kolmannen sektorin eli järjestöjen toiminnasta sosiaalialalla. On ollut hienoa olla todistamassa heidän ammattitaitoista toimintaansa. Näin palvelujärjestelmäosaaminen on omalla kohdallani saanut vahvistusta. Johtamisosaamista, ja etenkin itsensä johtamista, on tarvittu paljonkin tämän opinnäytetyön aikana. Työ on vaatinut myös arvioimista niin laadun, tulosten kuin vaikutustenkin osalta. (Raatikainen, Rahikka, Saarnio & Vepsä 2019, 20–21.)

Opinnäytetyö on vaatinut itseltäni jatkuvaa reflektointia, jonka olen omaksunut jo opintojen aikana. Hyvää reflektointitaitoa vaaditaan sosiaalialan työssä. Tämä opinnäytetyö on haastanut sen jokaisessa vaiheessa tekemään ratkaisuja, jotka siinä tilanteessa kokee oikeiksi ja perustelluiksi. Tämän opinnäytetyön myötä olen myös oppinut hyväksymään jälkiviisauden, eli jälkikäteen on noussut mieleen asioita, jotka olisi kannattanut tehdä toisin. Se on kuitenkin inhimillistä ja osa ammatillisista kasvua. Kyse onkin jatkuvasta oppimisesta.

Opinnäytetyöni ajoitin opintojeni loppuvaiheeseen, kun muut opinnot olivat jo tehtynä. Näin oli mahdollisuus keskittyä ainoastaan opinnäytetyöprosessiin ja sen kirjoittamiseen. Tämä myös vaikutti siihen, että tietämystä ja osaamista oli opintojen sekä harjoittelujaksojen osalta ennättänyt karttua mahdollisimman laajalti hyödynnettäväksi opinnäytetyöhön. Vaikka tämä aikataulu opinnäytetyön tekemisen osalta oli itselleni paras ratkaisu, ei se välttämättä ollut sitä työn kannalta. Mikäli opinnäytetyön tekeminen olisi aloitettu aiemmin, olisi se mahdollistanut kenties soveltuvammat tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmät tai useamman eroryhmän kokemusten kuulemisen.

Eroauttamisen tärkeys lapsia unohtamatta on todella tärkeä aihe, ja eroperheitä tulee sosiaalialan työssä monissa paikoissa vastaan. Omakohtaiset elämäkokemukset sekä opintoihin liittyvät harjoittelujaksot ovat lisänneet omaa halukkuutta työskennellä perheiden parhaaksi. Haluan tulevaisuudessa olla auttamassa lapsiperheitä sekä kuulla, mitä asiaa lapsilla on, millaisia kokemukset ovat heidän näkökulmastaan katsottuna ja kuinka heitä voitaisiin auttaa paremmin. Haluan myös jatkossa lisätä tietoisuutta tämän eroryhmätoiminnan olemassaolosta ja sinne osallistumisen kynnyksen madaltamista. Perheiden ja lasten auttaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on tärkeää, ja sillä voidaan välttää perheen myöhempi tuen tarve.

LÄHTEET

Aarnos, E. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 174–189.

Belt, H. 2018. *Lapsellinen ero*. Kustannusosakeyhtiö Kosmos.

Donahey, K. 2018. Effects of Divorce on Children: The Importance of Intervention. *Intuition: The BYU Undergraduate Journal of Psychology*. Volume 13 (1), 21-33. Saatavissa: <https://scholarsarchive.byu.edu/intuition/vol13/iss1/3>. Viitattu 17.9.2023.

Erosta puhuminen. Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry. Saatavissa: <https://suomenkasper.fi/eroauttaminen/erosta-puhuminen/>. Viitattu 29.9.2023.

Frisk, S. On se ero munkin juttu!. Lastensuojelun keskusliitto. Julkaistu 15.1.2021. Saatavissa: [On se ero munkin juttu! | Lastensuojelun Keskusliitto \(lskl.fi\)](https://www.lskl.fi/ero-munkin-juttu/). Viitattu 12.9.2023.

Frisk, S., Ristimäki, H. & Toivonen, R. 2021. Vertaisuus yhdistää – kokemuksia lasten eroryhmistä. Teoksessa H. Tulensalo, R. Kalliomeri & J. Laimio (toim.). 2021. *Kohti lapsen näköistä osallisuutta*. Pelastakaa lapset ry, 102–110.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2014. *Tutki ja kirjoita*. 19. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Jaakkola, M. & Lehtonen, M. 2019. *Lasten erovertaisryhmä vanhempien eron jälkeen – ohjaajan opas*. Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry.

Järvensivu, M. 2007. Lapset lomaketutkimuksen vastaajina. Tilastokeskus. Saatavissa: https://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-04-12_002.html?s=0. Viitattu 26.5.2023.

Kallinen, K. & Pirskanen, H. 2022. *Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu*. Gaudeamus Oy.

Kalliomeri, R., Mettinen, K. & Tulensalo, H. Lapsen näköistä kehittämistä ja vaikuttamista. Teoksessa H. Tulensalo, R. Kalliomeri & J. Laimio (toim.) *Kohti lapsen näköistä osallisuutta*. Pelastakaa lapset ry, 208–216.

Kananen, J. 2013. *Case-tutkimus opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kananen, J. 2017. *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kansallinen lapsistrategia. Komiteamietintö. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. Valtioneuvosto Helsinki. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 22.9.2023.

Kluukeri, I. Eroperheiden lapsilla on yksi toive ylitse muiden – Lasten eroryhmässä saa ikävöidä, surra ja vihatakin. Yle. Julkaistu 20.2.2020. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-11206839>. Viitattu 11.9.2023.

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry. Yhdistys. Saatavissa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/kokkolanensiturvakoti/yhdistys/#1555264919852-c6ebbeb0-94a1>. Viitattu 11.9.2023

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n auditointiraportti 14.6.23. Ero lapsiperheessä -työ. Auditoitu 14.6.2023. Ensi- ja turvakotien liitto.

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n Vuosikertomus 2022. Muokattu 3.4.2023.

Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevä Opiskelijan perehdytys. Ohjeita uudelle opiskelijalle. Kokkolan ensi- ja turvakoti ry.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. 8.4.1983/361. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>. Viitattu 8.9.2023.

Lammi, S. & Lehtola, E. 2021. *Lapsella on asiaa – ryhmän ohjaajan käsikirja*. Vaasan ensi- ja turvakoti ry.

Lapsella on asiaa – ryhmän ohjaajakoulutuksen verkkomateriaali. Ensi- ja turvakotien liitto.

Lapsen oikeudet erossa. Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry. Saatavissa: <https://suomenkasper.fi/eroauttaminen/lapsen-oikeudet-erossa/>. Viitattu: 8.9.2023.

Lapset mukana -hanke. Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry. Saatavissa: <https://suomenkasper.fi/eroauttaminen/lapset-mukana-hanke/>. Viitattu 29.9.2023.

Lasten ja nuorten eroryhmät. Kasper Kasvatus- ja perheneuvonta ry. Saatavissa: <https://suomenkasper.fi/eroauttaminen/lasten-eroryhmat/>. Viitattu 30.5.2023.

Leemann, L. & Hämäläinen, R. 2016. Asiakasosallisuus, sosiaalinen osallisuus ja matalan kynnyksen palvelut. Pohdintaa käsitteiden sisällöstä. *Yhteiskuntapolitiikka* 81(5), 586–594.

Leivo, T. 2017. *Lasten kokemuksia eroryhmätoiminnasta*. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017060612607>. Viitattu: 26.9.2023.

Metsämieli. Saatavissa www.metsamieli.fi. Viitattu 11.9.2023.

Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. *Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla*. Helsinki: Tietosanoma Oy

Pajulammi, H. 2014. *Lapsi, oikeus ja osallisuus*. Viro: Print Best.

Pruuki, H. & Sinkkonen, J. 2017. *Lapsi ja ero – eväitä eteenpäin*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T. & Vepsä, P. 2019. *Ammattina sosionomi*. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Tietoa erosta. Apua eroon.fi. Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: <https://apuaeroon.fi/tietoaerosta/>. Viitattu 12.9.2023.

Työmme lukuina. Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: https://ensijaturvakotienliitto.fi/vaikuta-yhteiskuntaan/tyomme_lukuina/. Viitattu 12.9.2023.

Valli, R. 2018. Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 92–116.

Vanhemman opas. Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: https://is-suu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vanhemman_opas_lapsiperheen_eroon. Viitattu 25.8.2023.

Vanhemmuus on arvokasta. Myös eron jälkeen. Ensi- ja turvakotien liitto. Saatavissa: https://is-suu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/ero_lapsiperh.esite_verkkoon_050920. Viitattu 12.9.2023.

Yleissopimus lapsen oikeuksista. 60/1991. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2. Viitattu 8.9.2023.

Hyvä vanhempi,

Olen Katja Ojala, viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Centria-ammattikorkeakoulusta. Teen opintoihini liittyvän opinnäytetyön Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n Kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkeväälle.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lasten ajatuksia ja kokemuksia osallistumisestaan lasten eroryhmään, joka alkaa 3.5.2023. Vastausten avulla voidaan kehittää lasten eroryhmän toimintaa. Olen ryhmän tapaamiskerroilla mukana.

Lasten kokemukset kerätään paperisella kyselylomakkeella eroryhmän päätyttyä, jolloin tapaan lapsia perhetapaamisen yhteydessä. Kukin lapsi vastaa kyselylomakkeelle hänen omista kokemuksistaan ryhmän toiminnasta. Olen läsnä lapsen vastatessa kysymyksiin, jolloin hän saa tarvittaessa tukea kysymysten ymmärtämiseen.

Kyselylomakkeet käsitellään nimettöminä ja täysin luottamuksellisesti. Lasten henkilöllisyyttä ei voi tunnistaa vastauksista. Aineisto kerätään kyselylomakkeista ja lomakkeet hävitetään asianmukaisesti heti opinnäytetyön valmistuttua. Valmis opinnäytetyö tullaan julkaisemaan verkossa osoitteessa www.theseus.fi.

Mikäli tästä herää kysymyksiä, voitte olla minuun sähköpostitse yhteydessä katja.ojala@centria.fi. Vastaan kysymyksiin mielelläni.

Lapseni _____ saa osallistua tähän kyselyyn

_____
Paikka ja päivämäärä

_____
Vanhemman allekirjoitus ja nimenselvennys

Ystävällisin terveisin,
Katja Ojala

Voit vastata laittamalla rastin ruutuun sopivimman vaihtoehdon kohdalla. Kysymyksiin, joissa on viiva, voit vastata kirjoittamalla. Kiitos sinulle, kun jaat meille tärkeää tietoa kokemuksistasi 😊

1. Ryhmän tapaamiskertoja oli yhteensä viisi. Oliko se mielestäsi

- liian monta
- sopiva määrä
- liian vähän
- en osaa sanoa

2. Ryhmän tapaamiskertojen pituus oli kaksi tuntia. Oliko se mielestäsi

- liian pitkä
- sopivan pituinen
- liian lyhyt
- en osaa sanoa

3. Oliko ryhmässä olleiden lasten määrä mielestäsi

- liian paljon
- sopiva
- liian vähän
- en osaa sanoa

4. Oliko ryhmän lasten iällä merkitystä?

- kiva, kun kaikki olivat suunnilleen saman ikäisiä
- ei ole merkitystä, olisi voinut olla eri ikäisiäkin
- en osaa sanoa

5. Mitä mieltä olit ryhmän tapaamispaikoista?

- Väkevä oli kivempi   Osaatko kertoa miksi? _____
- Metsola oli kivempi   Osaatko kertoa miksi? _____
- molemmat olivat kivoja
- kumpikaan ei ollut kiva
- en osaa sanoa

6. Miten olet kokenut ryhmässä tehdyt tehtävät?

- kaikkiin on ollut helppo osallistua
- osaan en olisi halunnut osallistua
- kaikkiin tuntui vaikealta osallistua
- en osaa sanoa

7. Otettiin sinun mielipiteesi huomioon ryhmän toiminnassa?

- kyllä
- joskus
- ei
- en osaa sanoa

8. Miten koit muiden suhtautuvan, kun kerroit omista kokemuksista ja ajatuksista?

- Minua kuunneltiin ja sain tukea
- Minua ei kuunneltu enkä saanut tukea
- Joskus kuunneltiin ja sain tukea, mutta ei aina
- En osaa sanoa

9. Miltä tuntui kuulla muiden ryhmässä olleiden lasten kokemuksia vanhempien erosta?

- oli helpottavaa kuulla ja sain apua omien tunteiden käsittelyyn
- sillä ei ollut merkitystä
- se pahensi omaa oloa
- en osaa sanoa

10. Miltä tuntui jakaa omia kokemuksia ja ajatuksia vanhempien erosta?

- helpolta
- ihan ok
- vaikealta
- en osaa sanoa

11. Helpottiko ryhmässä mukana olo ajatuksiasi vanhempien erosta?

- kyllä   Millä tavalla? _____
- ei
- en osaa sanoa

12. Koetko, että sait vaikuttaa ryhmän tapaamiskerroilla toimintaan?

- kyllä sain
- jonkin verran
- en saanut
- en osaa sanoa

13. Vastasiko eroryhmään osallistuminen odotuksiasi?

- kyllä
- jonkin verran
- ei
- en osaa sanoa

14. Mikä jää päällimmäisenä mieleen eroryhmästä?

---

15. Mitä haluaisit kertoa muille lapsille eroryhmästä, jotka miettivät siihen osallistumista?

---

16. Tähän voit kirjoittaa terveisiä ohjaajille tai antaa ideoita tuleviin eroryhmiin?

Lasten eroryhmän ohjelmarunko, Väkevän toukokuun 2023 ryhmä

1. kerta - aiheena tutustuminen

- Keitä ollaan, tutustuminen pehmolelun heittelyn avulla
- Välipala
- Kasper-käärmeen etsintä ja tarina
- Erohuolen koko, paperimyyty
- Yhteisten sääntöjen kirjaaminen
- Oman kansion tekeminen

2. kerta - aiheena eron hetki ja muuttunut perhetilanne

- Tutustuminen, pehmolelun heittely: Mitä haluat kysyä toiselta?
- Välipala
- Kasper-käärmeen etsintä
- Video eron hetkestä ja keskustelua korttien avulla
- Väittämäjana: Mitä mieltä on?
- Minun kaksi kotiani -piirustus

3. kerta - aiheena tunteet

- Tunnekortit
- Välipala
- Kasper-käärmeen etsintä
- Huolisyöppö
- Kehopiirros: eri tunteiden sijainti ja väri

4. kerta – ilot, huolet ja toiveet

- Kasper-käärmeen etsintä
- Kiitollisuusteos
- Huolet savuna ilmaan
- Välipala
- Yhdessä on kiva -juliste: viestit vanhemmille

5. kerta - aiheena omat ja toisten vahvuudet

- Omat vahvuudet
- Kasper-käärmeen etsintä
- Sydän terveiset ryhmäläisille
- Kortin kirjoitus ”olet tärkeä minulle”
- Voimaeläimen teko muovailten
- Herkuttelua ja osallistumisdiplomien jako

KOONTI KYSELYLOMAKKEEN VASTAUKSISTA

Lasten kokemukset eroryhmätoiminnasta

Vastaajien määrä yhteensä 4

Ryhmän tapaamiskertoja oli yhteensä viisi. Oliko se mielestäsi

	n	Prosentti
Liian monta	0	0,0%
Sopiva määrä	4	100,0%
Liian vähän	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Ryhmän tapaamiskertojen pituus oli kaksi tuntia. Oliko se mielestäsi

	n	Prosentti
Liian pitkä	0	0,0%
Sopivan pituinen	4	100,0%
Liian lyhyt	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Oliko ryhmässä olleiden lasten määrä mielestäsi

	n	Prosentti
Liian paljon	0	0,0%
Sopiva	4	100,0%
Liian vähän	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Oliko ryhmän lasten iällä merkitystä?

	n	Prosentti
Kiva, kun kaikki olivat suunnilleen saman ikäisiä	4	100,0%
Ei ollut merkitystä, olisi voinut olla eri ikäisiäkin	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Mitä mieltä olit ryhmän tapaamispaikoista?

	n	Prosentti
Väkevä oli kivempi. Osaatko kertoa miksi?	0	0,0%
Metsola oli kivempi. Osaatko kertoa miksi?	0	0,0%
Molemmat olivat kivoja	4	100,0%
Kumpikaan ei ollut kiva	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Miten olet kokenut ryhmässä tehdyt tehtävät?

	n	Prosentti
kaikkiin on ollut helppo osallistua	4	100,0%
Osaan en olisi halunnut osallistua	0	0,0%
Kaikkiin tuntui vaikealta osallistua	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Otettiinko sinun mielipiteesi huomioon ryhmän toiminnassa?

	n	Prosentti
Kyllä	4	100,0%
Joskus	0	0,0%
Ei	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Miten koit muiden suhtautuvan, kun kerroit omista kokemuksista ja ajatuksista?

	n	Prosentti
Minua kuunneltiin ja sain tukea	3	75,0%
Minua ei kuunneltu enkä saanut tukea	0	0,0%
Joskus kuunneltiin ja sain tukea, mutta ei aina	1	25,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Miltä tuntui kuulla muiden ryhmässä olleiden lasten kokemuksia vanhempien erosta?

	n	Prosentti
Oli helpottavaa kuulla ja sain apua omien tunteiden käsittelyyn	4	100,0%
Sillä ei ollut merkitystä	0	0,0%
Se pahensi omaa oloa	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Miltä tuntui jakaa omia kokemuksia ja ajatuksia vanhempien erosta?

	n	Prosentti
Helpolta	3	75,0%
Ihan ok	1	25,0%
Vaikealta	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Helpottiko ryhmässä mukana olo ajatuksiasi vanhempien erosta?

	n	Prosentti
Kyllä. Millä tavalla?	3	75,0%
Ei	0	0,0%
En osaa sanoa	1	25,0%

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Kyllä. Millä tavalla?	Sain apua pahaan oloon.

Koetko, että sait vaikuttaa ryhmän tapaamiskerroilla toimintaan?

	n	Prosentti
Kyllä sain	3	75,0%
Jonkin verran	1	25,0%
En saanut	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Vastasiko eroryhmään osallistuminen odotuksiasi?

	n	Prosentti
Kyllä	3	75,0%
Jonkin verran	1	25,0%
Ei	0	0,0%
En osaa sanoa	0	0,0%

Mikä jää päällimmäisenä mieleen eroryhmästä?

Vastaukset
On hyvä, että Suomessa on tällainen.
Kivat asiat.
Sydän kirje.
Kuvataide ja Kasper-käärme.

Mitä haluaisit kertoa muille lapsille eroryhmästä, jotka miettivät siihen osallistumista?

Vastaukset
Kannattaa osallistua. Se auttaa
Se on tosi kiva paikka.
Oli mukavaa. Kannattaa osallistua.
Siellä oli kivaa.

Tähän voit kirjoittaa terveisiä ohjaajille tai antaa ideoita tuleviin eroryhmiin

Vastaukset
Tämä oli ihana paikka ja olitte maailman mukavimmat ohjaajat.
Ei tarvitse muuttaa mitään. Oli kivaa.
Oli kivaa.

Tutkimuslupa-anomus

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Kokkolan ensi- ja turvakoti ry _____

Vastuuhenkilö organisaatiossa Jessica Sundström _____

Tutkimusluvan anoja(t) Katja Ojala _____

Osoite _____

Puhelin _____

Sähköpostiosoite _____

Tutkimuksen nimi Lasten kokemuksia eroryhmätoiminnasta – Case Kokkolan ensi- ja turvakoti ry _____

Tutkimuksen tarkoitus Kuulla lasten kokemuksia eroryhmätoiminnasta, sekä luoda kyselylomake Väkevän käyttöön, jolla saadaan kerättyä lasten kokemuksia jatkossakin ja näin kehitettyä toimintaa. _____

Tutkimuksen kohderyhmä Kokkolan ensi- ja turvakoti ry:n kriisi- ja väkivaltatyön yksikkö Väkevässä vuonna 2023 toukokuussa järjestettävän lasten eroryhmän lapset _____

Aineiston keruun arvioitu ajankohta kesäkuu2023 _____

Tutkimusmenetelmä Kysely _____

Tutkimussuunnitelma hyväksytty 6 / 2023 _____

Tutkimuksen ohjaaja Anne Jaakonaho, lehtori _____

Päätösteksti:

 Anomuksen mukaisesti Muutosehdotuksin Hylätty

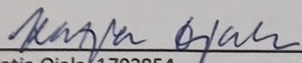
LIITTEET

 Tutkimussuunnitelma Kysely / haastattelulomake Muut liitteet, mitkä:

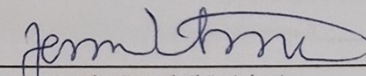
CENTRIA
ammattikorkeakoulu

Allekirjoitukset:

Opiskelija
Kokkola 8.6.2023

_____
Katja Ojala, 1702854

Kokkolan ensi- ja turvakoti ry (Yhteistyötaho)
Kokkola 8.6.2023

_____
Jessica Sundström, yksikön johtaja